

Syddansk Universitet

Det Ny Merino

#33

Institut for Sprog og Kommunikation

Buber møder Berne

Frederik Moltrup
Marts 2019

ISSN: 2445 – 6764

Copyright ©

Artiklen må bruges og genbruges under Creative Commons licens BY-NC-ND, hvilket betyder, at den må gengives og spredes elektronisk eller på anden måde, hvis det sker med klar kildeangivelse og/eller med link tilbage til den pågældende gengivelse.

Redaktion: Flemming Smedegaard & Katrine Slott Nielsen

Præsentation af forfatteren

Frederik Moltrup

Stud.mag. International Virksomhedskommunikation, Syddansk Universitet

Medlem af forskningsgruppen TRILO

Abstract

This article has invited two theorists from two very different parts of the theoretic world to describe the human being in a world of meeting. A philosopher of dialogue, Martin Buber, and a psychotherapist, Eric Berne. Both have they explored the human as a phenomenon capsuled in interactivity, but never have they met or been related to each other in theory to describe what seems to be a common ideal for social interaction. Right until now.

The result of this academic and theoretical meeting between Buber and Berne is a new way to see and understand a transactional and complex world through a situational dialectical tool. This is *the System for the Whole Human Being* that serves to illustrate the world of social interaction. Human interaction can occur in the system's four situational dialectical realms at the same time which are; *Dualistic Autonomy, Manipulation, Crisis and Tragedy*. None of these are in themselves an ideal or a danger, but a reflection of the human being as a whole. The ideal of a whole human being is to remain as a whole. Thus, a whole human being cannot settle in a static role in one realm.

This article argues, that the research example Frederiksberg Parking is a product of situational dialectical reality, and through Berne's transaction analysis it is concluded that the members of the organization perform different dynamic social roles which are: "controlling parent", "nurturing parent" and "adult". The analysis has illustrated further dynamic roles of the citizens and parkers in the municipality of Frederiksberg and defined these to be "adult", "adapted child" and "natural child." In relation to Eric Berne, the roles must be seen as psychological structures in humans that interact with other people's different roles. In addition, the article has been inspired and supplemented by Martin Buber's underlining that human beings are linked to interpersonal absence and presence.

Introduktion

I en virksomhedskommunikativ kontekst er det sparsomt med emner, der vedrører en pragmatisk tilgang til det mellem menneskelige møde. Mødet mellem mennesker i organisationer er et velkendt fænomen, og den engelske organisationsteoretiker Ralph D. Stacey argumenterer på banebrydende vis for, at mødet *er* organisationer (2011). På tærsklen af denne relativt nye forståelse af organisationer stiller artiklen sig og aner teoretiske huller i det store virksomhedskommunikative landskab. En dybere forståelse af mødet, dets muligheder og ikke mindst begrænsninger, som denne artikel er et udtryk for, vil forhåbentligt bidrage til en ekstra dimension inden for virksomhedskommunikative teoretiske universer. Ved at bringe dialogfilosofien og psykoterapien sammen i et hidtil uset møde mellem henholdsvis Martin Buber og Eric Berne sammensættes en ny tilgang til at forstå en kompleks og dynamisk virkelighed i organisationer. Det nye situationelle dialektiske redskab *Systemet for det hele menneske* anskueliggør ikke bare én, men mange sandheder omkring det mellem menneskelige møde, og det kan endvidere anvendes til at forstå det hele menneske, vi alle besidder, men sjældent tillader at træde frem, det hele menneske vi ofte taler om, men sjældent møder på vores vej.

Dér, hvor mødet finder sted

Indledningsvist vil jeg gerne gøre opmærksom på, at Martin Buber kombinerer flere fagligheder – nemlig filosofien og religionen – i forsøget på at beskrive en kompleks virkelighed omkring det interpersonelle møde. Selvom undersøgelsen har ladet sig inspirere af samme interdisciplinære tilgang, som tilfældet er hos Buber, vil det ikke arbejde yderligere med det religiøse aspekt, som til trods for dette må siges at være en væsentlig del af *Jeg og Du*. Dette skyldes en afvejning af, hvor Buber og Berne kan mødes. Buber anvender en religiøs tilgang til sit filosofiske arbejde, det gør Berne ikke, men den filosofiske retning, som Buber skaber, kan derimod på mere hensigtsmæssig vis sammenføres med Bernes teori. Dette fjerner dog ikke det religiøse element, hvorfor religionen stadig må anses som kraftigt indlejret i nærværende artikel, som følge af grundordenes betydning og ophav. Ydermere indskærper artiklen sit fokus ved at undersøge alene én ud af i alt tre sfærer, som Buber opstiller i “forholdets verden” (Buber 1997: 24). Denne sfære er: “Livet med menneskene”, hvor det interpersonelle forhold er åbenlyst og har sproglig form. De andre to er for afklaringens skyld “Livet med naturen” og “Livet med Gud” (Ibid). Disse har ikke haft relevans i denne sammenhæng.

Det, vi gør og siger til hinanden

Den amerikanske psykiater Eric Berne udgiver i 1964 bogen "Games People Play" (da. "Hvad er det vi leger?"), hvori den psykoterapeutiske metode *Transaktionel Analyse* (TA) grundlægges. Berne betegnes som behavioristisk neofreudianer (Shapiro 1969: 283) og anser TA for at være en klinisk psykoterapeutisk metode, en personlighedsteori og en teori om social handlen i almindelighed (Larsen 1975: 159). Bernes strukturelle enheder for alt menneskeligt samkvem kan sidestilles med Freuds *super-ego*, *ego* og *id*, men den store forskel her er, at Bernes ego-enheder ikke er konceptuelle som Freuds. De er fænomenologiske realiteter og Bernes begreber *tidsfordriv*, *spil* og *manuskripter* er ikke abstraktioner, men operationelle sociale realiteter (Shapiro 1969: 284).

Inden for Bernes psykoterapi eksisterer der fire hovedområder: (1) *Strukturanalyse*: personlighedens opbygning og hvad der sker i individet, (2) *Transaktionsanalyse*: hvad mennesker gør og siger til hinanden, (3) *Spilanalyse*: forskellige skjulte spil, som mennesker involverer sig i med hinanden for at opnå forskellige psykologiske gevinster og (4) *Manuskriptanalyse*: den skæbne eller livsplan, et menneske følger.

Af de fire områder vil artiklen benytte sig hovedsageligt af punkt to og supplere med punkt fire. Først og fremmest afspejler og undersøger denne artikel ikke et indre psykisk plan, dernæst har det heller ikke været formålet at undersøge, hvordan visse strukturer skaber og påvirker personligheden. Et konkret eksempel herpå er, hvad der sker i en p-vagts psykologiske indre, eller hvad der har skabt p-vagtens personlighed. Det har i stedet været formålet at undersøge, hvordan strukturelle enheder i personligheden – efter at personligheden er konstrueret (strukturanalysen) – påvirker dét, p-vagten gør og siger til den anden (Transaktionsanalysen).

Et forskningseksempel

På Howitzvej Frederiksberg ligger den gamle og fredede politigård, der i dag er taget i brug som brandstation for Frederiksberg Brandvæsen. Bygningen huser foruden brandvæsnet også Den Kommunele Parkeringskontrol (Frederiksberg Parkering), der hører under Frederiksberg kommunes "Vej, Park og Miljø". Organisationen har ansvaret for at kontrollere og vejlede parkanter og borgere

som et "serviceorgan"¹ i kommunen. Frederiksberg Parkering består af to dimensioner: (1) parkeringskontrollen og (2) sagsbehandlingen. Førstnævnte er den daglige kontrol af kommunens parkeringsforhold, som også består af at hjælpe og vejlede de borgere, der henvender sig. Sidstnævnte er kommunens klage- og vejledningsinstans, der vedrører afgifter og licens. Denne instans vil dog ikke blive behandlet yderligere i denne sammenhæng. Undersøgelsen har ladet sig afgrænse til dette forskningseksempel i kraft af dets kerneopgave som en kommunal kontrollerende instans, der dagligt optræder i mange (forskellige) møder med parkanter og borgere.

I den spæde forskningsfase var formodningen, at organisationen var særligt interessant, fordi der måtte eksistere en kultur præget af de mange konflikter, medarbejderne befinder sig i, som følge af at repræsentere et udkældt erhverv (parkeringsvagt). Jeg må erkende, at et mere nuanceret virkelighedsbillede siden hen har modificeret denne indledende formodning.

Parkeringsvagt eller Serviceassistent

Artiklen henviser til de medarbejdere hos Frederiksberg Parkering, der udfører den daglige parkeringskontrol i Frederiksberg Kommune som "parkeringsvagter". Dette skyldes først og fremmest den klare beskrivelse af kerneopgave, der ligger indlejret i ordet, dernæst en antagelse om, at kendskabet til og forståelsen af titlen "parkeringsvagt" er mere fremtrædende og klar, end tilfældet er ved ordet "serviceassistent". De observerede parkeringsvagter er endvidere blevet spurgt, om de i deres arbejde anser sig selv som primært "parkeringsvagt" eller "serviceassistent", hvortil samtlige svarede førstnævnte. Det giver hermed gyldig mening at referere til de observerede medarbejdere som "parkeringsvagter". Afslutningsvist vil parkeringsvagten optræde under kategorien "P" i analyseafsnittet eksemplificeret ved "P1", "P2", "P3", "P4" og "P5". De personlige forhold er dermed anonymiserede og udeladt af forskningsetiske grunde. Disse har desuden heller ikke været udslagsgivende i forhold til undersøgelsens formål.

¹ I et møde (14.05.18) anvendte parkeringschef Stefan Rasmussen denne betegnelse.

En situationel dialektisk tilgang

Artiklen er inspireret af Bubers og Bernes arbejde inden for henholdsvis filosofien og psykoterapien, hvorfor denne kan siges at være en tobenet størrelse. Hvert ben afspejler dog sit videnskabsteoretiske ståsted, som nødvendigvis ikke stammer fra samme ontologiske og epistemologiske paradigme. Gør denne tvetydige videnskabsteoretiske konstruktion artiklen uvidenskabelig? Svaret hertil er nej.

For selvom en eklektisk forskningsbaseret tilgang, der søger en bredere forståelse af verden, ikke nødvendigvis er et ideal inden for den etablerede forskningsverden, så er det imidlertid tilfældet inden for *Situationel Dialektisk Videnskabsteori* (Dakwar et. al 2017). Her er videnskabsteoretiske valg ikke statiske, men situationsafhængige, og befinder sig i et dialektisk kontinuum, der fordrer en tilgang bestående af "både-og" i stedet for "enten-eller" (Ibid: 3, 32). SDV giver af den grund forskeren mulighed for at benytte flere forskellige teorier inden for forskellige videnskabsteoretiske paradigmer.

Et dynamisk situationelt dialektisk system

Artiklens analyse indeholder et system, der bygger på samme situationelle dialektiske tilgang, som beskrevet, og det virker naturligt, at en situationel dialektisk tilgang afstedkommer et situationelt dialektisk system for menneskets sociale handlen. For at aktivere SDVs grundlæggende antagelser i nærværende sammenhæng, kan systemet især karakteriseres ud fra antagelse 1, 2, 3, 6 og 7 (jf. afsnittet "Videnskabsteoretisk position" nedenfor), som relevante for en forståelse af systemets videnskabsteoretiske ophav.

Videnskabsteoretisk position

Dakwar et al. (2017) argumenterer for en ny og multiperspektivisk tilgang til humanistisk videnskabsteori. I artiklen "Ni antagelser om Situationel Dialektisk Videnskabsteori" fremlægger forfatterne et interdisciplinært bud på, hvordan flere videnskabsteoretiske antagelser kan spille sammen ud fra tanken om, at flere nuancer og perspektiver i verdenen danner et bredere billede af virkeligheden. SDV er i sit metodiske og videnskabsteoretiske udgangspunkt - foruden

multiperspektivisk - metaforisk og inspireret af organisationsteoretikeren Morgans (2006) metaforiske og multiperspektiviske univers (Dakwar 2017: 4).

- Antagelse 1: Teori og praksis fordrer hinanden.
- Antagelse 2: Del og helhed hænger sammen.
- Antagelse 3: Forbundne sagsforhold påvirker gensidigt hinanden.
- Antagelse 4: Fortid, nutid og fremtid hænger sammen.
- Antagelse 5: Her, nærhed og fjernhed hænger sammen.
- Antagelse 6: Kendsgerninger og værdier er to alen af samme stykke.
- Antagelse 7: Dialektiske modsætninger har ikke noget slutpunkt.
- Antagelse 8: Tilfældighed og forudsigelighed eksisterer side om side.
- Antagelse 9: Situationel dialektisk videnskabsteori er multiperspektivisk.

De ni antagelser er ikke hierarkiske, men heterarkiske, og tjener det formål at lade forskellige discipliner, teorier og metoder mødes i et ligeværdigt samarbejde som en vej frem i den interdisciplinære forskning (Ibid: 3). En tilgang, der især er repræsenteret i uddannelser inden for kommunikation og virksomhedskommunikation. Antagelserne kommer med hver sin faglighed inden for både humaniora og samfundsvidenskab, og blandt bidragsyderne til disse er eksempelvis Gareth Morgan, Ralph D. Stacey, Hans-Georg Gadamer, Jürgen Habermas, Bert Hodges, Dahler-Larsen, Georg Wilhelm Friedrich Hegel, Thomas Kuhn m.fl. Ordet "situationel" i SDV skal ses som modsætning til en statisk virkelighed, og derfor er situationel også et udtryk for en mere flydende, uforudsigelig og kompleks virkelighed. Med ordet "dialektisk" forstås virkeligheden ud fra modsætninger. De ni antagelser opererer alle med dialektiske modsætninger, hvor videnskabsteoretiske valg skal ses som valg på dialektiske kontinua (Ibid).

For nærværende artikel gælder alle af de ovennævnte antagelser – enkelte fremstår dog mere relevante end andre. SDV opererer ikke med ideal omkring en kategorisk inddragelse af de ni antagelser. De bør i stedet virke i forhold til det pågældende forskningsfelt, dets formål og hensigtsmæssighed. Jeg anser samtlige som givende for en hold- og brugbar analyse, fordi det komplekse forskningsfelt nærer godt af flere teoretiske og epistemologiske overvejelser til at nuancere og givetvis reducere en udpræget kompleksitet. Det indrømmes, at de ni antagelsers brug bør ses i lyset af dét, Morgan understreger omkring metaforer og brugen heraf, nemlig at indsigt ikke nødvendigvis er et mål i sig selv, da indsigt kan lede til forvrængning;

the way of seeing created through a metaphor becomes a way of not seeing.

(Morgan 2006: 5)

Det følgende underafsnit samler de væsentligste pointer fra SDV i kombination med undersøgelsens vigtigste overvejelser. Hertil inddrages eksempler fra dataindsamlingens resultater og supplerende sekundære teorier, der ikke er repræsenteret i analyseafsnittet, men er et produkt af den videnskabsteoretiske position. Det anses som mangelfuldt og unuanceret ikke at medtage disse forskellige teoretiske perspektiver i en situationel dialektisk virkelighed. Desuden er artiklens eget system et produkt af selv samme teoretiske, situationelle og dialektiske tilgang. Antagelsernes relevans herfor vil fremstå i et så teoretisk og virkelighedsnært lys som muligt, således læseren uden indgående kendskab til SDV, Frederiksberg Parkering eller teorien kan finde vej og mening.

Antagelser, teori og praksis

Teori og praksis

Helt grundlæggende består SDV af et fundament baseret på, at teori og praksis ikke kan og bør adskilles. De to verdener er så nært beslægtet, at det ville være omsonst at beskæftige sig med dem særskilt. En teori for teoriens skyld og en virkelighed, der ikke kan forstås i enkelttilfælde, er begge lige nyttesløse. Antagelse 1 er SDV's klare understregning af, at teori og praksis fordrer hinanden og virker i kraft af hinanden. På samme vis har denne artikel ladet sig inspirere. Ikke igennem en deduktiv eller induktiv tilgang, men igennem en erkendelse af, at teorien og virkeligheden begge manglede noget. Bubers og Bernes tanker savner virkelighedens opdaterede supplement, mens virkeligheden i nærværende artikels forståelse savner en brug- og holdbar teori til at belyse mødets muligheder. Sammen kan teori og praksis slibe hinanden til, uden at slibe hinanden til ugenkendelighed.

Del og helhed

Del og helhed (antagelse 2) er uløseligt, dialektisk forbundne og kan ikke adskilles (Ibid: 9). Denne antagelse gør op med videnskabens fokus på enten mikro- eller makroperspektivet. Begge er vævet ind i hinanden, og i stedet for at træffe en ekskluderende beslutning funderet på et "enten-eller princip" bør vi snarere se videnskabsteorien som et inkluderende "både-og".

Del og helhed anses ikke som hinandens modsætninger, men en uløselig helhed i forlængelse af, at SDV heller ikke er udelukkende relativistisk eller universalistisk (Ibid: 10). SDV er både relativistisk og universalistisk, idet disse fungerer som yderpunkter i et kontinuum. Derfor er det altafgørende i SDV at undersøge enkeltdelen med blik for de sammenhænge og helheder, fænomenet indgår i på samme vis, som man også må medtage enkeltdelens betydning for helhedens karakter. Denne vekselvirkning mellem del og helhed er dét, forfatterne benævner som “situationel dialektik” og er en måde at beskrive en dynamisk proces på (Ibid: 12). Den forudgående undersøgelsesmetode (deltagerobservation) taget i betragtning foranlediger en sådan sondring mellem del og helhed, hvor det enkelte observerede organisationsmedlem samt dennes handlinger og udtalelser vil blive holdt op imod en mere helhedsorienteret anskuelse af dét at være parkeringsvagt. Samtidig vil samme helhedsanskuelse relateres til det virkelighedsnære billede, som parkeringsvagternes observerede hverdag er et billede på.

Forbundne sagsforhold

Et af nyere tids mere interessante opgør med den herskende opfattelse af det moderne organisationsliv er kommet fra den tidligere nævnte engelske professor og organisationsteoretiker Ralph D. Stacey. Organisationer skal forstås som emergerende, processuelle interaktioner mellem mennesker snarere end som kausale årsags- /virkningssammenhænge, der især ses dyrket i ledelses- og strategiparadigmet (Stacey 2011). Antagelse 3 i SDV har ladet sig inspirere af dette opgør med kausalitetsprincippet og understreger, at forbundne sagsforhold påvirker hinanden gensidigt. Denne tanke er på mange måder inspireret af Staceys teori om *komplekse responsive processer* (Ibid: 14), der er en central del af hverdagens organisationsliv.

Paradokser er et grundvilkår i det sociale liv, hvorfor disse også er en fast del af organisationerne. De er ikke kausale forhold, og det ville være uhensigtsmæssigt at anskue organisationer som kausale størrelser, der kan styres og kontrolleres af den heroiske leder (Solsø 2015: 18). I lyset af denne erkendelse omkring komplekse responsive processer og SDV's “Forbundne sagsforhold påvirker hinanden gensidigt” vil jeg undersøge de *Jeg-Det* og *Jeg-Du*-relationer, der udspiller sig i observationerne mellem parkeringsvagterne, parkanterne og borgerne. Disse intersubjektive møder er som fænomen også et udtryk for dét, Stacey kalder for “hensigternes vekselvirkning” (Stacey 2011).

En situationel dialektisk tilgang vil desuden medvirke til at forstå, hvordan den menneskelige erkendelse også er en form for lineær kausalitet, mens virkeligheden er mere kompleks. Denne tilgang kan dermed bidrage til at forstå sammenhængen, forstå valg og forstå den processuelle kausalitet (Dakwar 2017: 16), som er en del af en nuanceret virkelighed. De *buberske* relationer er hermed kendetegnet ved både kausale såvel som komplekse forhold. Fokus på begge forhold muliggør en kompleks og nuanceret tilgang til den påvirkning, der finder sted over tid mellem forbundne sagsforhold og erkendelsen af disse over tid (Ibid).

Fortid, nutid og fremtid

I forlængelse af antagelse 3 og opgøret med den overvejende kausalitetstænkning i både videnskaben og organisationslivet kan der tales om en mere tidslig og temporal forståelsesramme: antagelse 4 "Fortid, nutid og fremtid hænger sammen". At tale om organisationer som "fortløbende mønsterdannelse af interaktioner mellem mennesker" (Solsø 2015: 34) kræver et opgør med systemmetaforen. Idéen om organisationer som en ting eller et fast system lægger op til en tingsliggørelse af en virkelighed, der i langt højere grad er præget af sociale, subjektive og komplekse forhandlinger mellem mennesker om eksempelvis magt, ideologi og identitet (Ibid: 35).

Et essentielt begreb i den tidslige og temporale forståelse af organisationer er nuet. Både Stacey og den amerikanske filosof George Herbert Mead, som Staceys arbejde blandt andet bygger på, argumenterer for, at mennesker forstår fortiden i nuet og påvirker fremtiden i nuet med den forståelse af fortiden, som nuet giver. Mead lægger særligt vægt på, at forståelsen af fortiden aldrig kan være hverken komplet eller objektiv, fordi den forstås ud fra den ramme, som nuet har (Dakwar 2017: 17). Individet og dets erfaring er ifølge Mead særlig betydningsfulde i forståelsen af fortiden, handlinger i nutiden og forestillinger om fremtiden (Ibid: 18).

Stacey betoner uforudsigeligheden i nuet og de lokale interaktioner, hvori mennesker er deltagere i en situation, der udvikler sig i øjeblikket og i takt med samtalen. Fælles for både antagelse 4 og Staceys "komplekse responsive processer" er præmissen om, at virkeligheden er flertydig, usikker og paradoksal. Mening fremkommer retrospektivt, og menneskets erfaring skal ses i *the living present*, hvor tid anskues som et bevægeligt fænomen. De tre termer "fortid", "nutid" og "fremtid" er forbundne sagsforhold og påvirker hinanden gensidigt (Ibid: 19).

En sådan videnskabsteoretisk overvejelse og sontring omkring tidsperspektivet kan bidrage til en mere kompleks forståelse af sammenhænge over tid, netop for at betone en mere ambivalent tilværelse i organisationerne.

Således er Frederiksberg Parkering og parkeringsvagternes hverdag også karakteriseret ved komplekse sammenhænge, der konstant præges af de lokale interaktioner, som organisationsmedlemmerne indgår i dagligt. Mødet mellem parkeringsvagt og parkant er i særdeleshed et billede på, hvordan fortid, nutid og fremtid er forbundne og konstant påvirker hinanden i situationen. De tre termer fungerer blandt andet i en dynamisk forhandling i mødet med parkanten, hvor parkeringsvagten eksempelvis må stå til regnskab for tidligere tiders oplevelser, parkanten har haft med andre parkeringsvagter, og forsøge at gøre nutidens oplevelse bedre end fortidens for dermed skabe et bedre udgangspunkt for det næste fremtidige møde. For parkeringsvagterne at se, er erfaringen et konkret redskab til at håndtere det situationelle *nu* samt mødet med enten borger eller parkant. Alligevel opstår der uhensigtsmæssige situationer for selv de mest erfarne medarbejdere i mødet, hvor de ikke formår at ændre på fortidens dårlige oplevelser eller ligefrem skaber disse på ny i nutiden. Kausalitetsprincippet svarer ikke entydigt på dette fænomen, fordi det i så fald ville være muligt at kontrollere nutiden og følgelig undgå konflikter eller uhensigtsmæssige situationer med enten borger eller parkant. Netop derfor er antagelse 4 i SDV især et vigtigt område at medtage i artiklen, da det bliver muligt at danne grobund for denne komplekse forståelse af fænomenet ”tid”, som igen kan bidrage til en forståelse af menneskers bevæggrunde i mødet.

Her, nærhed og fjernhed

Som forsker er man nødt til at foretage afgrænsninger af lokalitet, og når disse foretages er det vigtigt at være opmærksom på de begrænsninger, dette medfører, og de sammenhænge, der med afgrænsningen udelukkes. En situationel dialektisk tilgang kræver en særlig høj grad af bevidsthed omkring konsekvenser af tilvalg og fravalg i forlængelse af dét, Morgan understreger i ovennævnte citat. Antagelse 5 ”Her, nærhed og fjernhed hænger sammen” tager bestik af rumperspektivet, der ligesom tidsperspektivet, altid vil være situationelt og udtryk for, hvor forskeren befinder sig i rum, og for de valg, forskeren træffer (Ibid).

Artiklen rummer i alt tre gennemgående rumperspektiver: (1) mikroperspektiv – Bernes Transaktionsanalyse, (2) makroperspektiv – *Systemet for det hele menneske* og (3) metaperspektiv –

Bubers og Bernes ideal for mennesket og det mellemmenneskelige møde. For at begynde dér, hvor sammenkoblingen mellem Buber og Berne udmønter sig, fungerer *Systemet for det hele menneske* i et makroperspektiv, idet de forskellige transaktioner fra dataindsamlingen indsættes i en strukturel sammenhæng med i alt fire kategorier til at bestemme transaktionens eller transaktionernes betydning for mødet på et mere overordnet plan. Det videnskabsteoretiske fokus flytter sig derved fra delen til helheden, og systemet forsøger at lægge delene fra transaktionerne sammen til et mere generelt syn på, hvad transaktionerne fører til i mødet og for så vidt i samfundet. Et væsentligt problem, der opstår med systemet er dens kategorisering og definitionen af disse. Kategoriseringen (Nærvær, Fravær, Spil og Intimitet) er et udtryk for både tilvalg og fravalg på samme tid, der i sin anvendelse af to udvalgte kontinua fra Bubers og Bernes univers udelader andre perspektiver fra samme universer. Og selvom systemets definition af kategorierne (Ligeværd, Utilstrækkelighed, Falskhed og Oprigtighed) har forsøgt at lægge sig så tæt op ad ordenes oprindelige betydning, vil der altid være mulighed for at andre mistolker denne betydningens afgrænsning.

Eric Berne og Transaktionsanalysen danner rammen for et mikroperspektiv, der undersøger mødet gennem interaktionen og det talte. TA er et nyttigt redskab og en rationel metode til at forstå menneskets adfærd i detaljen og bygger på en antagelse om, at ethvert individ kan lære at stole på sig selv, tænke selvstændigt, tage egne beslutninger og give udtryk for sine følelser (James 1991: 25). Et vigtigt mål i TA er ifølge Berne at etablere den mest åbne og ærlige kommunikation mellem personlighedens følelsesmæssige og intellektuelle dele. Når dette sker, er personen i stand til at bruge både sine følelser og sit intellekt, og ikke bare det ene på bekostning af det andet (Ibid). Dette er således et udtryk for en mere idealistisk holdning til mennesket hos Berne, som ser Transaktionsanalysen som et redskab til at opnå idealet *det autonome menneske*.

Martin Buber opererer ligeledes med en idealistisk holdning til verden, hvori han ser det moderne samfunds fraværestema som et grundvilkår, der udtømmer forholdets verden for virkeligt liv. Han afbalancerer det menneskelige fravær ved at betone mødets mulighed som et udtryk for det dualistiske væsen, mennesket er og har brug for at være (Buber 1997: 29). Begge arbejder altså ud fra en idealistisk holdning, hvor interpersonelt ligeværd er grundstenen for den meningsfulde menneskelige tilværelse (Buber 1997, Berne 1995).

Derfor er det også vurderet som meningsfuldt for undersøgelsen at koble disse og drage nytte af Bernes psykoterapeutiske analyse for at komme et ydmygt og virkelighedsnært skridt tættere på Buber og hans præskriptive og abstrakte tanker i *Jeg og Du*.

Kendsgerninger og værdier

Forældre lærer fra fødslen deres børn, hvordan de skal opføre sig, tænke, føle og opfatte verden. Dette kan ske mere eller mindre bevidst eller utilsigtet, og det kan være mere end vanskeligt for barnet at frigøre sig fra disse stimuli og påvirkninger, fordi de bliver så dybt indgroet i livet for at overleve biologisk og socialt. Barnet vil vokse op med en stålfast overbevisning om, at forældrenes ord var kendsgerninger i verden, men i virkeligheden var disse værdier, der blev givet videre og sandsynligvis reproduceret af barnet selv senere hen i livet. Pointen er, at kendsgerninger tit og ofte bygger på værdier, og hvad der kan fremstå som objektivitet er i virkeligheden et udtryk for subjektivitet. En hel del værdier rationaliseres som fakta uden nogensinde at have set skyggen af det, hvilket gør vanskeliggør at kunne gennemskue kendsgerningerne som udtryk for værdier (Dakwar 2017: 24). Selv samme forhold optræder også hos Frederiksberg Parkering, hvor regler og kendsgerninger blander sig med en parkeringsvagts personlige værdier. Dette gennemgår artiklen yderligere i det efterfølgende analyseafsnit.

I SDV er kendsgerninger og værdier to alen af samme stykke, hvorfor disse ikke skal forstås som separate størrelser (Dakwar 2017). Det giver simpelthen ikke mening at skelne imellem kendsgerninger og værdier, da det kan være kendsgerningernes værdi eller nytte, der definerer kendsgerningerne som kendsgerninger (Ibid: 26). Til at forstå værdier og hvordan de realiseres, anvender forfatterne til SDV Bert Hodges *værdirealiseringsteori*, hvori værdier beskrives som dynamiske, økosystemiske, heterarkiske, socialt koordinerede og realiserbare. Værdier er forankret i tid og sted og kan dermed variere alt efter, hvornår og hvor de realiseres. De er situationelle og kan i visse tilfælde være paradoksale. Dette leder videre til *værdikonflikter*, hvor visse værdier kæmper for at blive den realiserede og fungerer på bekostning af andre. Et eksempel på dette er “Frederiksbergånden”, som er en særdeles vigtig værdi hos Frederiksberg Kommune og Frederiksberg Parkering. Den giver indtryk af at have det menneskelige islæt i sig ved ordet “ånden”, men det er ikke beskrevet, hvad den reelt indbefatter eller betyder, hvorfor der her ligger mange værdier til fortolkning.

Foruden denne vigtige værdi, skal visse ansatte hos Frederiksberg Parkering også forsøge at navigere i deres arbejdes to titler: “parkeringsvagt” og “serviceassistent”. Herved opstår der en naturlig værdikonflikt ved ordet “vagt” over for ordet “service”; når man tænker på disse, kan man så betragte en parkeringsafgift som en service? Og ikke mindst: for hvem er denne en service? Overordnet set er konflikten her: hvem ønskes der at holdes justits med, hvem ønskes der serviceret samt hvordan og med hvilke midler skal dette udøves? Spørgsmålene medfører en særlig tilgang til dagens arbejde i organisationen, hvor værdier ofte er i konflikt indbyrdes og i konflikt med virkelighedens opfattelse af kendsgerninger. Det er ud fra dette brugbart og relevant for artiklen at inkludere SDVs antagelse 6 “Kendsgerninger og værdier er to alen af samme stykke”.

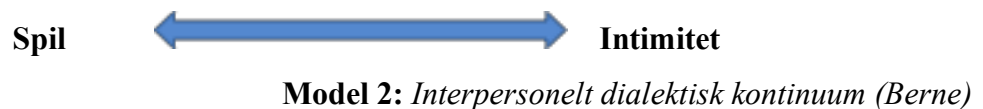
Dialektiske modsætninger

I SDV er dialektik, som navnet antyder, et af nøglebegreberne. Dialektik er en metode inden for filosofi og retorik, hvor indbyrdes modsigende påstande bliver afsløret som sammenhængende ved, at et udsagn – en tese – og et modudsagn – en antitese – føres frem til en fælles konklusion – en syntese. Modsigelserne skal ophæves, hvormed en ny erkendelse vil opstå i form af en syntese (Ibid: 28). SDV argumenterer imidlertid for en fortolkning af dialektikbegrebet, hvor der ikke er nogen endegyldig syntese, men hvor hver syntese i det uendelige vil blive ved med at åbne op for nye modsætninger (Ibid); “Dialektiske modsætninger har ikke noget slutpunkt” (antagelse 7).

Nærværende artikel lægger sig op ad samme dialektiske teori uden slutpunkt ved det klare dialektiske forhold, som udspiller sig i Martin Bubers (1997) og Eric Bernes (1995) arbejde. På samme vis, som SDV argumenterer for en “både og-tilgang” og det dialektiske kontinuums dynamik, er det også muligt at forstå Bubers opfattelse af den indbyrdes relation mellem *Jeg-Det* og *Jeg-Du* samt Eric Bernes *Spil* og *Intimitet*. Buber taler eksempelvis om “vekselvirkningens hemmelighed” til at beskrive, hvordan mødet i verden konstant er et udtryk for en underliggende – og ofte ubevidst – vekselvirkning mellem fravær og nærvær; åndelighed og tingslighed, objekt og subjekt (Buber 1997: 34).

Mennesket bevæger sig i modsætninger ligesom SDV understreger, at “alle videnskabsteoretiske valg ses som valg på dialektiske kontinua” (Dakwar 2017: 3). Artiklen indeholder med dette udgangspunkt dét, der ved første øjekast kunne være en afvigelse fra Bubers oprindelige tanker om mødet, hvis dette er tænkt som et “enten-eller” og ikke et “både-og”; det er ikke muligt både at være fraværende og nærværende på samme tid – man er enten fraværende eller nærværende i mødet. Dette virker

umiddelbart naturligt for den, der har været i møde med mennesker, men en dybere erkendelse af mødets muligheder indeholder også en erkendelse af at mødet eller dialogen er – foruden dialektisk – dynamisk, situationel og omskiftelig. En person i mødet kan det ene øjeblik være lukket i tingsligheden, det næste øjeblik åbnet i ånden. Budskabet er, at situationen *skaber* mødet, og at situationen potentielt set indkapsler både en “Jeg-Det”- og “Jeg-Du”-relation. Derfor bygger undersøgelsen på en antagelse om, at mødet kan være tvetydigt – måske ligefrem paradoksalt – for de mennesker, der indgår i det. Analysedelene vil tage sit afsæt i denne erkendelse og forsøge at klarlægge tvetydigheden dér, hvor den eksisterer og opstår.

Tilfældighed og forudsigelighed

Mødet er som beskrevet en situationel dialektisk og til tider utvetydig konstruktion mellem mennesker. Det er vanskeligt på forhånd at forudsige, hvad der vil ske, når mennesker mødes, men vores erfaring fortæller os alligevel, hvad der med sandsynlighed vil komme til at ske og hvad vi kan forvente os. Mødet er uforudsigeligt og forudsigeligt på samme tid. Et paradoks, der er vidt beskrevet i Staceys *komplekse responsive processer*, herunder *lokale interaktioner* og *the living present*. Uforudsigeligheden hænger sammen med princippet om emergens, hvor menneskelige fænomener er tidsbundne konfigurationer, der er selvorganiserende og flydende helheder.

Emergens hænger både sammen med antagelsen om sagsforholds gensidige forbindelse og den komplekse forståelse af fænomenet tid (Ibid: 30). I SDV lægges der op til en situationel dialektisk tilgang til tilfældighed og forudsigelighed, hvor disse forhold iagttages i en konfiguration for at bidrage til en rig forståelse af interaktioner og processer. Spændingsfeltet mellem de to yderpositioner skaber rum for udvikling, kreativitet, spontanitet, usikkerhed, frygt og angst (Ibid: 32).

Parkeringsvagterne hos Frederiksberg Parkering indgår dagligt i mange møder med både parkanter og borgere, og selv med mange års erfaring i embedet kan det være en udfordring at forudse, hvad en given situation vil ende ud i og ende med. I værste fald ender møder med dødstrusler eller vold. I bedste fald ender de med ”tak” eller et medborgerligt skulderklap. Alt indimellem disse scenarier er kendetegnet ved en komplet uforudsigelighed for parkeringsvagterne. Udstukne redskaber til at håndtere uforudsigeligheden bliver nyttesløse, og de individuelle, personlige metoder til at agere bliver et udtryk for en indre og ydre værdikonflikt. Som følge af denne emergente, situationelle og dialektiske hverdag hos Frederiksberg Parkering vurderer denne artikel det særligt relevant at erkende, at tilfældighed og forudsigelighed eksisterer side om side (antagelse 8).

Et multiperspektiv

Situationel dialektisk videnskabsteori er multiperspektivisk (antagelse 9), og dette gør det muligt at studere både dele og helhed og alt midt mellem (Ibid: 33). Ingen teori kan det hele. Den er et perspektiv, men ikke en sandhed, og den kan have svært ved at behandle problemstillinger, den ikke er udviklet til. Som svar hertil er SDV inkluderende i den forstand, at forskellige teorier og metoder, der normalt ikke har noget med hinanden at gøre, kan sættes sammen for at bidrage til en mere nuanceret analyse af et givent problem. Mødet mellem Buber og Berne skal netop forstås i forlængelse af denne antagelse, hvorfor nærværende artikel også erklærer sig enig med denne tilgang til teori og videnskabsteori.

Organisationer som interaktioner

Både Buber og Berne kredser om en erkendelse af mødets kompleksitet, men ingen beskriver det dybere. I en virksomhedskommunikativ kontekst er kompleksitet et bredt beskrevet kapitel. Den engelske organisationsteoretiker Ralph D. Stacey må her nævnes som én af nyere tids vigtigste figurer, der på gennemgribende vis behandler dette emne og pointerer vigtigheden af at kende dialogens og interaktionens vigtighed som en præmis for den organisatoriske dynamik.

Som nævnt, operer denne artikel ud fra Staceys teori om *komplekse responsive processer* (2011) og definitionen af organisationer som interaktioner, hvorfor nærværende forskningseksempel Frederiksberg Parkering ikke skal ses i sin fysiske struktur (bygning, kontorer etc.), men som iterative mellem menneskelige møder, der udvikler sig over tid. En sådan opfattelse gør ikke bare op med den

gængse forståelse af organisationer, men forudsætter også et opgør med et overvejende princip om kausalitet. Organisationer kan ikke styres og planlægges ud fra en ideologi om årsags-, virkningsammenhæng, forudsigelighed og kontrol, men bevæger sig i en paradoksal virkelighed, hvor lederens vigtigste rolle er at navigere i kompleksitet, snarere end at strategiplanlægge og kontrollere (Solsø 2015: 29). Stacey fokuserer på organisationernes emergerende forhold som komplekse interaktioner og de lokale interaktioner, der medfører og indeholder responsive (for)handlinger, magtrelationer, dominans, ideologier og menneskelige værdier (Ibid: 19). Den praksis, som følger af teorien om komplekse responsive processer, er en reflektiv praksis, hvor erfaring i organisationen er springbrættet til at opnå større forståelse for den kompleksitet, organisationen indgår i. En sådan praksis udmønter sig ikke i færdige svar – heller ikke hos Stacey – men giver i stedet en udvidet og nuanceret forståelse for, hvad der udspiller sig i os og imellem os i organisationerne (Ibid: 42).

Dialogfilosofi og psykoterapi

Mennesker mødes. Sådan har verden forholdt sig i den lange periode, hvor mennesket har været en del af den. Mødet er en del af livet og det vedrører de fleste. Det er et allestedsnærværende fænomen, der for læseren kan virke akkurat så almengyldigt, at det næsten opfattes som en banalitet at tale eller skrive om. Alligevel står mødets kraft og betydning frem i det klareste lys, når man forestiller sig en verden uden. Isolering, ensomhed og fravær er alle karakteriseret ved, at mødet enten er udeblevet eller kraften i mødet er visnet. Det er derfor også en velkendt og berygtet straf for det kriminelle menneske at tilbringe tid i ensom arrest, selvom det ellers er blevet hærdet til at modstå fysisk brutalitet. Barnet fødes ind i mødet og det vokser ud fra samværet og intimiteten med forældrene. Den Freud-inspirerede psykoanalytiker René A. Spitz (1887-1974) iagttagede, at spædbørn ville være tilbøjelige til at sygne uhelbredeligt hen, hvis de udsættes for et følelsesmæssigt afsavn igennem længere perioder. Spitz' iagttagelser førte til forestillingen om menneskets *stimulustrang* og at de stimuli, der mennesket værdsætter højest, fremkaldes af fysisk intimitet (Spitz 1945: 53-74).

Et tilsvarende fænomen argumenterer den amerikanske psykoterapeut Eric Berne for kan ses hos voksne, der ikke får dækket deres stimulustrang. Resultatet kan være omfattende psykoser eller mentale forstyrrelser (Berne 1995: 15). Ud fra denne betragtning har samværet og mødet med mennesker lige så stor betydning for barn såvel som voksen, og Berne mener, at trangen til

menneskelige stimuli har samme betydning for den menneskelige organismes evne til at overleve, som trangen til føde har det (Ibid: 16).

I 1923 skriver den østrigske filosof – og én af frontfigurerne inden for dialogfilosofien – Martin Buber sit hovedværk *Jeg og Du*. Buber skildrer en verden igennem det mellemmenneskelige møde. Et dialogisk, eksistentielistisk værk, der funderer sig på antagelsen om, at “alt virkeligt liv er møde” (Buber 1997: 29) og at mennesket lever i en tvefoldig verden, der kan kategoriseres ud fra alene to forhold: nærvær (Jeg-Du) og fravær (Jeg-Det). Anliggendet hos Buber er, at det menneskelige fravær i samfundet har overtaget og truer med at kvæle nærværet i verden, men igennem mødets kraft og dets muligheder ser Buber en løsning. Denne kræver imidlertid, at mennesket tør stå i mødet og træde frem foran den anden som et helt og ligeværdigt væsen.

Det nærværende møde forudsætter en nutidsforståelse hos mennesket, men hertil mener Buber, at mennesket har en udpræget tendens til at leve i erfaringens og fortidens rige, som per definition er fravær, hvorfor nærværets kraft ofte står i tingslighedens skygge (Ibid: 30). Buber fremhæver menneskets eksistentielle position som et produkt af dualitet, og således gør han op med en forestilling om, at den eksistentielle mening skal findes i mennesket selv uafhængigt af omverdens stimuli: “Jeg bliver til ved Du’et; idet Jeg bliver til, siger jeg Du” (Ibid: 29). For at modstå fristelsen til at reducere menneskelige relationer til et enkelt princip af “enten/eller” – enten rationelle eller romantiske måder at relatere til andre – har mennesket brug for intuitionen. Det har brug for en evne til at forstå noget umiddelbart, uden at gøre brug af en bevidst tænkning til at indgå i mødets spontanitet. For kun her eksisterer det virkeligt levende, de åndelige væsener og det hele menneske. Slutteligt anslås, at Martin Buber med *Jeg og Du* løser denne dialogiske problemstilling som en iboende menneskelig realitet, mennesket ikke kan forstå og tale om på en passende måde (plato.stanford.edu).

Mødets kraft

Fælles for Martin Buber og Eric Berne er, at mennesket har brug for den anden for at kunne opretholde det virkelige liv. De tror begge på ligeværdet, nærværet og oprigtigheden som et ideal for mennesket og problematiserer fraværet og objektiviseringen iblandt mennesker. Men hvor Berne taler om det frie og autonome menneske, taler Buber om dualistisk gensidighed og forbundethed. Berne taler om mennesket som frit og i stand til at ændre sin tilværelse radikalt igennem en omfattende selvterapi.

Imens fastlægger Buber verden og mennesket til at være bundet til fravær og tingslighed uden mulighed for at kunne undslippe denne *ontologisme* (Buber 1997: 13-14). Mødet mellem Buber og Berne er ikke spontant, men dybt organiseret af en ydre faglig påvirkning; her en videnskabelig artikel. De to væsentlige figurer optræder i et sammensat og konstrueret møde – alligevel er mødets kraft ubestridelig. Mødet imellem Buber og Berne rummer givende svar til de spørgsmål, begge parter foranlediger i og af deres værker. Buber er abstrakt og filosofisk, Berne konkret og operationel, og hvor Buber skildrer helheden, skildrer Berne delene i den. Sammen i mødet kan de på en ny måde anskuelig- og tydeliggøre den del af verden, hvor komplekse dialogiske og dynamiske møder danner rammen for menneskets sociale handlen.

Jeg og Du

Martin Buber anvendes i undersøgelsen for at vise, hvordan verden og mennesket er bundet til både fravær og nærvær; at begge er en naturlig del af menneskets eksistens, så længe mennesket forstår sig på og er bevidst om begge forhold med alle dets fordele og ulemper, muligheder og begrænsninger. Afbalanceringen mellem denne ”livets præmis” skal forstås som selve eksistensen. Fraværstemaet gør, at vi også kan forstå nærvær som et urealistisk ideal i sig selv, men at det naturskabte fravær kan afbalanceres af dét nærvær, der skabes mellem mennesker.

Fravær og nærvær

Mennesket er stillet over for det værende, som mennesket træde i et vekselvirkende forhold til. Det åndelige fravær mellem mennesket og det værende kan dog aldrig ophæves, og der vil altid blive et element af fremmedhed tilbage hos det værende. Dette er ifølge Buber betingelsen for, at livsspændingen kan bevares, og han kalder selv denne opfattelse af menneskets position i verden for *ontologisme*. Buber understreger, at mennesket aldrig kan leve i rent nærvær, da det i så fald ville fortære mennesket (Ibid: 49).

*Og med hele sandhedens alvor, – du: uden Det kan mennesket ikke leve.
Men hvem der kun lever med Det, er ikke menneske. (Ibid)*

Der findes ifølge Buber ikke noget *Jeg* i sig selv, men kun i en kombination med forholdet *Det* eller *Du*. Når mennesket siger *Jeg*, mener det ét af to grundord, som er: *Jeg-Det* eller *Jeg-Du*. Disse er ikke

enkeltord, men ordpar, og Jeg'et i grundordet Jeg-Du er et ganske andet end Jeg'et i grundordet Jeg-Det. Buber mener, at Jeg-Du kun kan siges med ens hele væsen i modsætning til Jeg-Det, der aldrig siges med ens hele væsen (Buber 1997: 21-22).

Den første side i Bubers hovedværk (Jeg og Du) afslører, at mennesket udspringer af det simple forhold, at det altid taler til nogen (Jeg-Du) om noget (Jeg-Det). Kraften, der ligger i selve tiltalen, kalder Buber for *ånd*, og mennesket kan både modtage og afgive åndelige impulser såsom at modtage henvendelser og besvare dem.

Spændingen mellem mennesket og det værende kan imidlertid ophæves ved at lade Det'ets verden opluge det værende Du, og Buber efterspørger dertil ånden i mennesket og nærværet imellem mennesker.

Det'et er puppen, Du'et sommerfuglen. (Ibid: 34)

Ethvert Du i verden er ifølge sin natur dømt til at blive en ting og indgå i en bestandig tingslighed, og derfor betragter Buber også tiden som en væsentlig faktor for, hvordan mennesket strukturerer sig mellem Det og Du. Du'et udspiller sig i nutid, der ikke skal ses som den flygtige og forbigående nutid, men den nærværende og vedvarende. Det'et er ikke varighed, men stilstand, ophævelse og forholdsløshed. Det'et leves i fortiden, Du'et lever i nutiden (Ibid: 30). Et menneskes nærvær kan derfor aldrig opfyldes i erfaringen eller i fortiden, men kun opleves i nutidens møde; "alt virkeligt liv er møde" (Ibid: 29).

Buber betragter mødet som en holistisk helhed, der ikke kan beskrives ud fra enkeltdele eller egenskaber. Mødet skal ses som en emergerende kraft, der ikke er indesluttet af Det'ets årsags- og virkningssammenhænge. Menneskets Jeg kalder på en "vekselvirkningens hemmelighed" (Ibid: 34), hvor Jeg'et træder ind og ud af nærværet i stedet for kun at begå sig i objekternes og fraværets verden. Herved blusser det latente Du op, men alene ud fra den forudsætning, at Jeg'et yder den virkelighed, der åbner sig, uhildet retfærdighed (Ibid: 129). For Buber er alle mennesker i stand til at træde ind i Du'et ligesom ethvert Du i verden ifølge sin natur er dømt til at blive en ting blandt ting og igen indgå i tingsligheden (Ibid: 40-41).

Kritik af Buber

Den franske filosof Emmanuel Lévinas (1906-1995) taler i hans hovedværk "Totalitet og Uendelighed" (1961) om den Anden på omtrent samme vis som Buber taler om Du'et. Lévinas bygger i værket videre på den dialogiske tænkning og radikaliserer Bubers beskrivelse af Jeg-Du-forholdet. Buber betoner, at Jeg'et altid står i en gensidighed til og vekselvirkning med sit Du, hvortil Lévinas hævder at det intersubjektive forhold grundlæggende er asymmetrisk. Jeg'et bærer det fulde ansvar for mødet med Du'et og "er ansvarligt for alle andre og for alt hos de andre, selv for deres ansvar" (Ibid: 15). Buber ser dog ikke noget etisk krav om at betragte og behandle den anden som højerestående, da en sådan fundamental ensidighed ville tømme forholdet for virkelighed (Ibid).

Bubers arbejde er grundlæggende dialektisk i sin udformning og bygger til dels på Hegels *spekulative dialektik*, hvor modsætninger ikke udelukker, men tværtimod forudsætter hinanden. Buber ser verden igennem det modsætningsforhold, der er ved *Jeg-Det* og *Jeg-Du*, hvor menneskets grundlæggende position i verden kredser om et gældende princip for alt levende og værende. I dette henseende opstår en universalistisk ramme for *Jeg og Du* i den forstand, at verden kan kategoriseres udelukkende ud fra to almengyldige forhold. At verden og de fundamentale menneskelige relationer kan reduceres til bare to forhold, kritiseres Buber efterfølgende for. Forsøget på at skabe en generel filosofisk antropologi foranlediger et forenklet redskab til at betragte en kompleks verden, og af vennen og kollegaen Franz Rosenzweig (1886-1929) kritiseres Buber desuden for at konstruere lige præcis "dét kaos, der kan levere byggemateriale (*Baumaterial*) til den nye bygning" (Rosenzweig 1976: 824–825).

I filosofiske kredse går kritikken desuden på en manglende erkendelse af relativisme og subjektivism, som værket også er et udtryk for. Som svar hertil finder Buber dog i sit senere arbejde med sin samtids filosofi to opfattelser, hvorpå mennesket kan forstås; den ene kaldte han *kosmologisme*, den anden *psykologisme* (Buber 1997: 14). Overordnet set forstås disse ved, at mennesket dukker frem af og er en del af kosmos og intet andet (kosmologisme). I dette tilfælde er fremmedheden i mennesket og mellem mennesker ophævet, og mennesket står derfor ikke over for noget værende. Omvendt ophæves det værende ligeledes, når opfattelsen er, at verden er spundet ud af den menneskelige psyke (psykologisme), der ifølge Buber medfører uvirkeliggørelse af verden, mennesket og ikke mindst Gud (Ibid: 14, 81-82). *Jeg og Du* kan ud fra den betragtning forstås som

en bevægelse mellem to overordnede dialektiske forhold, som han selv konstruerer: (1) kosmologisme og psykologisme samt (2) *Jeg-Det* og *Jeg-Du*.

Værket er et udpræget resultat af Bubers beskrivelse af en paradoksal verden, hvor sammensmeltningen mellem filosofi, religion og poesi forsøger at reducere denne form for kompleksitet. Mens Buber synes at mangle en fuldt udarbejdet epistemologi i værket, er det blevet hævdet, at Buber indledningsvist løser den iboende vanskelighed med mødet, dialogen og den menneskelige realitet, som han reflekterer over og taler om;

it has been argued that Buber did indeed solve the inherent difficulty of dialogics that it reflects on, and speaks of, a human reality about which, in his own words, one cannot think and speak in an appropriate manner (Bloch 1983: 62)

Hvad og hvordan er det, vi leger?

Eric Bernes *Transaktionsanalyse* anvendes for først at belyse den tidsstrukturering, der afgør, hvordan mødet tilgås af parkeringsvagterne, dernæst at udlede de strukturelle roller i mødet, som parkeringsvagterne, borgerne og parkanter optræder i, som følge af tidsstruktureringen.

Ophav, Voksen og Barn

Ethvert menneske besidder tre strukturelle enheder i sin personlighed. Disse kaldes "Ophav", "Voksen" og "Barn". Mennesket vil på et givent tidspunkt befinde sig i én af disse tilstande, der betegner måden, hvorpå en person føler, tænker og/eller handler i socialt samkvem med andre mennesker (Berne 1995: 28).

Ophavet er en tilstand, hvor personen udviser samme følelser og udfører handlinger som hans/hendes forældre gjorde i personens barndom. Ens personlighed indeholder dermed en del af forældrene og deres regler for, hvordan man bør og skal leve sit liv, som de bevidst eller ubevidst har formidlet til én (Larsen 1975: 159). Berne opdeler Ophavet i to: den Kritiske Forælder (KF) og den Omsorgsfulde Forælder (OF). Den Kritiske Forælder afspejler kritisk, streng og dømmende adfærd, den Omsorgsfulde hjælpsom, medfølelse og omsorgsfuld adfærd (James 1991: 32-33, 118-119).

Den Voksne er en nødvendighed for at overleve. Voksentilstanden afspejler en adfærd, hvor personen foretager et selvstændigt, objektivt skøn over en given situation og fremsætter tankeprocesser, problemer, konklusioner e.g. fordomsfrit (Ibid: 28).

Den Voksne er realitetsorienteret, rationel og beregner sandsynligheder, som en forudsætning for at opretholde en effektiv kontakt med omverdenen. En vigtig opgave for den Voksne er at regulere Ophavets og Barnets aktiviteter og fungere som objektiv mægler imellem disse.

Barnet er en tilstand, hvor den pågældende person føler, tænker og/eller handler som han/hun gjorde i sin tidlige barndom. Mere præcist betyder dette, at en voksen, som befinder sig i Barnetilstanden, reagerer over for en anden voksen på samme måde, som personen gjorde over for sine forældre som barn. Berne beskriver Barnet som “den mest værdifulde del af personligheden”, idet tilstanden kan bibringe det enkelte individs liv nøjagtigt de samme ting, som det virkelige barn kan bibringe familielivet, nemlig charme, glæder og skabende aktivitet (Ibid). Denne sindstilstand opdeler Berne i to særskilte personlighedstyper: “det tilpassede Barn” og “det naturlige Barn”. Det tilpassede Barn indretter sin adfærd efter Ophavets påvirkning – enten efter, hvordan mor eller far ønskede, at han/hun skulle opføre sig. Ophavet er dermed en årsag, og det tilpassede Barn en effekt. Det naturlige Barn er et udtryk for eksempelvis oprør eller skaberaktivitet, hvor personen følger sine umiddelbare følelsesimpulser uden hensyn til Ophavets påvirkning eller krav. Berne fremsætter et eksempel på spirituskørsel som et resultat af, at Ophavet først sættes ud af funktion, således at det tilpassede Barn frigøres for Ophavets påvirkning, og gennem dette ændres til det naturlige Barn (Ibid: 30-31).

Det er meget normalt, at en person kan skifte mellem disse tre tilstande alt efter, hvilke situationer, personen befinder sig i, og som følge heraf er disse tilstandsskift uden negative konsekvenser for personen og omgivelserne. Der opstår imidlertid væsentlige problemer, hvis dette ikke er tilfældet og personen dermed er ganske uvidende om tilstandene som situationsbestemte. Et generelt og velkendt fænomen er, at personen udviser upassende adfærd.

Transaktioner

Berne anvender TA som en grundlæggende enhed for interpersonelt socialt samkvem, hvori transaktionen beskrives som en stimulus udsendt af en person med en dertilhørende respons fra en anden person (Ibid: 160). Transaktionen kan fremstå i to former: den komplementære transaktion og

den krydsede transaktion. Den komplementære er, hvor den udtalte stimulus følges af en reaktion, som svarer hertil.

Den krydsede transaktion bringer al videre kommunikation mellem parterne til ophør, hvor den komplementære principielt kunne fortsætte i det uendelige, og fungerer dermed som modsætning til den komplementære transaktion (Ibid: 161). Disse to former for transaktioner betegner Berne som *simple*. Endvidere eksisterer der inden for TA også *skjulte* transaktioner, hvor kommunikationen foregår på to separate planer samtidigt. Her arbejdes med to typer af transaktioner, nemlig "vinkel"- og "dobbelt" transaktion. For begge typer er der tale om et socialt plan (simpel transaktion) og et psykologisk plan (skjult transaktion).

Tidsstrukturering

I Bernes psykoterapeutiske univers strukturerer mennesket den tid, det er sammen med andre mennesker, på seks forskellige måder, nemlig ved: (1) *Procedurer*, (2) *Ritualer*, (3) *Aktiviteter*, (4) *Tidsfordriv*, (5) *Spil*, (6) *Intimitet*. Nogle af disse seks tidsstrukturer i det sociale liv udgøres af mere komplekse og skjulte transaktioner end andre. Især Spil bygger på de skjulte transaktioner, som indledningsvist fremstod som sociale handlinger, men i virkeligheden var et psykologisk spil med den anden som redskab til at opnå målet og indløse gevinsten. Havde spillet fra begyndelsen været oprigtig i sin intention og uden skjulte dagsordener var der ikke tale om et Spil, men en *Operation*. Overfladisk ser et Spil således ud som et sæt af Operationer, men efter at den endelige gevinst er blevet placeret, viser det sig dog, at disse operationer i virkeligheden var *manøvrer*, uoprigtige anmodninger og træk i spillet (Berne 1995: 56). For at gøre tidsstrukturen anvendelig i den efterfølgende analyse følger en uddybning og beskrivelse af de seks forhold.

- (1) *Procedurer* er en række simple, komplementære, Voksne transaktioner baseret på databehandling og sandsynlighedsberegning, der beskæftiger sig med den fysiske virkelighed. Disse når deres højeste udviklingsstadiet i den faglige teknik; flyve en flyvemaskine, udføre et kirurgisk indgreb, foretage en bevisførelse i retten. I proceduren indgår to variable størrelser: procedure som *effektiv* og procedure som *kontamineret* (Ibid: 41). En effektiv procedure indtræder, når den der handler – her den Voksne – uden hensyn til hvilke mangler hans egen viden måtte have, udnytter de data og den erfaring, der står til rådighed. I tilfælde af, at Ophavet eller Barnet blander sig i den Voksnes handling, vil proceduren blive negativt påvirket, og den kontamineres, hvorved den bliver mindre effektiv.

En procedures effektivitet bedømmes således ud fra de faktiske resultater, den afstedkommer, hvor ydeevne skal ses som et psykologisk kriterium og effektiviteten som et materielt (Ibid). Procedurer er desuden kendetegnet ved, at mennesket i fysisk nærhed af andre trækker sig tilbage og afholder sig fra kommunikation med dem.

- (2) Berne fastlægger et *ritual* til at være “en stereotyp række af simple, komplementære transaktioner, som programmeres af ydre sociale påvirkninger” (Ibid: 41-42). Ritualer kan være formelle eller uformelle og giver kun lidt information, men etablerer et rum, hvori deltagerne viser hinanden gensidig accept. De formelle ritualer udgør en sikker, betryggende og ofte fornøjelig metode til strukturering af tiden. Som transaktioner er de et forsøg på at opnå belønning for føjelighed over for de mere traditionelle krav fra Ophavet og giver desuden afløb for skyldfølelser.
- (3) De uformelle ritualer er af større betydning i forhold til Spillet, fordi de bygger på samme psykologiske tilfredsstillelse og intuitive beregning fra begge parter eksemplificeret ved den rituelle enhed “klappet” (Ibid: 43). Betegnelsen “klap” kan sammenlignes med måden en moder viser sit barn accept på. Fælles for både procedurer og ritualer er, at de er stereotyper. Når den første transaktion indledes, kan hele rækken forudsiges, da den følger en forudbestemt kurs til en i forvejen afgjort afslutning (Ibid: 46). Den afgørende forskel blandt disse findes dér, hvor forudbestemmelsen træffes; procedurer programmeres af den Voksne, ritualer af Ophavet. Personer, der ikke mestrer eller bryder sig om ritualer, forsøger at undgå dem ved at erstatte dem med procedurer og omvendt.
- (4) Den mest almindelige metode til strukturering af tiden, og også den mest bekvemme, behagelige og nyttigste, er *aktivitet*. Denne adfærd baserer sig på omgangen med den ydre materielle virkelighed og bedst illustreret ved nyttefunktionen “arbejdet” (Ibid: 19).
- (5) *Tidsfordriv* forekommer i forbindelse med visse sociale og tidsmæssige faktorer af varierende kompleksitet, og som følge heraf kan tidsfordriv være mere eller mindre kompliceret. Tidsfordriv er adfærd og er ikke lige så stiliseret som *ritualer* (Larsen 1975: 163).

Alligevel er tidsfordriv stereotype transaktionskæder, hvor mennesker taler om acceptable emner på en acceptabel måde og typisk ved selskaber, sammenkomster eller i ventetiden før et formelt gruppemøde. Tidsfordriv kan tage form af "småsnak" eller tage sig ud som en mere alvorlig, argumenterende transaktion (Berne 1995: 47).

- (6) *Spil* er en fortsat række af *komplementære, skjulte* transaktioner, der ligesom det uformelle ritual bevæger sig mod en veldefineret, forudsigelig afslutning. Et spil beskriver Berne som et tilbagevendende sæt af transaktioner, der ofte gentages. Spillet adskiller sig fra procedurer, ritualer og tidsfordriv ved to afgørende karakteristika: (1) spillets skjulte egenskaber og (2) spillets afsluttende gevinst. Berne skriver, at "procedurer kan lykkes, ritualer kan være effektive og tidsfordriv kan lønne sig, men alle disse er per definition åbenlyse" (Ibid: 55). Alle spil er fundamentalt uhæderlige og enden på dem kan ikke blot være spændende, men decideret dramatiske. Som tidligere nævnt er spillets umiddelbare kendetegn en *operation*, hvor spillets egentlige intention sløres, og operationens oprigtige anmodninger afsløres som træk i spillet, så snart gevinsten er placeret (Ibid: 56). Et spil etableres, når spilleren har fundet sin medspiller, hvorefter et ganske bestemt spil kan udfolde sig i form af en psykologisk tilfredsstillelse, der kan forklares ud fra spillerens barndomserfaringer. Der behøves ikke være en rationel gevinst at hente i spillet – tværtimod – de fleste spil er destruktive for den ene, den anden eller begge parter. Ethvert spil har en *tesis, antitesis* og *mål*.

Tesis giver en generel beskrivelse af spillet, der indbefatter dets umiddelbare handlingsforløb (sociale plan) samt oplysninger om dets psykologiske baggrund, udvikling og betydning (psykologiske plan). Antitesis – modspillet – enten destruerer eller forringer det udbytte, spilleren eller spillerne får ud af spillet. I dette tilfælde vil én af parterne (den som "er den") gøre et stærkere forsøg på at fortsætte spillet, for til sidst at blive frustreret og fortvivlet såfremt modspillet bliver ved. Mål er ganske enkelt formålet med spillet.

I den universelle brug af spil, som et middel i det sociale samvær med andre mennesker, ser Berne en dyb tragedie. Det spillende menneske er uoprigtigt med skjulte hensigter, og Berne fremsætter hertil et menneskeideal: det spilfrie, autonome menneske (Larsen 1975: 166).

Spilfrie og ligefremme transaktioner hører under betegnelsen *Intimitet*, som ifølge Berne er idealet for menneskeligt samvær. Denne samværsform er meget sjælden pga. den fare,

mennesker udsætter sig for ved at åbne sig for hinanden. Derfor forekommer den regelmæssigt kun hos det uspolerede barn, der endnu ikke kender Spillet, eller hos patienter, der igennem psykoterapi er blevet autonome og spilfrie (Ibid: 163).

Livsmanuskript

En sidste faktor, som Berne dog ikke direkte lader optræde i menneskets tidsstrukturering, er *livsmanuskriptet*. Mennesket har nemlig brug for at strukturere sin tid på længere sigt, og dette foregår ved, at mennesket i den tidlige barnealder vælger et livsmanuskript. Et valg, som typisk foretages på baggrund af Ophavskrav eller -forventninger. Programmeringen af dette manuskript sker oftest ved, at mennesket vælger en passende rolle i livet ud fra de myter eller eventyrer, det har hørt som barn, eller som passer ind i en af de myter eller et af de eventyr, personerne i ens familie bruger i deres manuskript (Ibid: 164). Denne livskonstruktion bestemmer siden hen, hvordan det pågældende menneske vil interagere med andre mennesker og hvilke former for transaktioner, det vil træde ind i.

Det autonome menneske

Afslutningsvist operer Berne, som nævnt, med et menneskeideal, der har opnået autonomi ved at forkaste alle Spillets irrelevante faktorer. En sådan forkastelse er aldrig endelig, men en vedvarende kamp hos mennesket, for ikke at synke tilbage i gamle vaner (Ibid: 210). Opnåelsen af autonomi forudsætter i alt tre egenskaber, som mennesket må (gen)erhverve sig og anvende i kampen for frigørelse fra latente strukturelle, sociale og kulturelle krav. Disse er: (1) *awareness* – evnen til at opfatte tingene umiddelbart, (2) *spontaneitet* – frihed til at vælge og udtrykke det register af følelser, som står til ens rådighed og (3) *intimitet* – det umiddelbart bevidste, spilfri menneskes åbenhjertighed (Ibid: 205-208).

Kritik af Berne

Berne anser det som en tragedie, at menneskene verden over bruger deres liv på at gennemspille en rolle i et manuskript, som er blevet dem givet og skrevet i deres tidlige barndom. Bernes ideal er at befri og frigøre menneskene fra deres kulturelle og familiemæssige arv. Dette mener Berne skal ske igennem en fornyelse og en rationel overvejelse af de familiemæssige og kulturelle værdier, der i det senere liv er blevet taget for givet og er blevet så kraftigt indlejret i den menneskelige psyke, at dette livsmanuskript er umuligt at undslippe for den, der ikke kender vejen. Opfordringen fra Berne er at følge hans retning for at kunne kaste barndommens manuskript af sig – kun i dette tilfælde er det

muligt at træde ind i Bernes menneskeideal: det intime, oprigtige og frie menneske. I forlængelse heraf tillægger Berne de nære relationer stor betydning. Det er så at sige de tætte personlige forbindelser, der tæller i ens liv. Derfor er hverdagens møder med tilfældige mennesker ligegyldige trivialiteter – i Bernes forstand tæller disse ikke. Ganske anderledes forholdet det sig for den canadiske sociolog Erving Goffman, der i sine observationer – og ikke i terapien – fandt stor betydning i hverdagens trivialiteter og det fysiske nærvær, der rummer fantastiske informationsmængder og fatale sociale konsekvenser for de implicerede personer (Larsen 1975: 165). Bernes ideal om det autonome menneske, der formår at opleve og registrere nu'et, hæve sig over fortidens programmering og indgå i intime, spilfire relationer til andre mennesker, deler Goffman ligeledes ikke. Hvor Bernes autonome menneske er rationelt og fri fra sin egen kulturelle og familiemæssige bundethed, er Goffmans menneske i langt højere grad bundet af sociale og kulturelle normer. Dette menneske må i hver eneste social interaktion vise, at det har i sinde at holde sin plads i den sociale orden og dermed håndhæve den. Goffmans menneske bærer altid sine masker og er dømt til at være i og opretholde den sociale orden, som et udtryk for at være fuldt ud ansvarlig for de mennesker, det møder hvor som helst og når som helst (Ibid: 168).

Bernes psykoterapi indeholder nogle klare strukturalistiske træk, hvor mennesket må brydes ned for at blive opbygget på ny igen. Det rationelle og autonome menneske afstedkommes af et opgør med menneskets hidtidige plads i den sociale orden og frasiger sig denne plads for at finde sig en ny. Et sådan opgør hævder Goffman vil kunne resultere i et socialt kaos, hvorfor en uretfærdig og dårlig social orden er at foretrække. Den sociale orden skal derfor ikke rives ned eller væltes – den skal bevares, som forudsætning for at Bernes transaktioner kan være til og folk kan omgås hinanden og tale om tingene sammen.

Væsentligt for Bernes menneskeideal er altså de skyggesider, der åbnes op for ved at frasige sig sin personlighed, samt det sociale kaos, som Goffman argumenterer for, kan træde ind i stedet for. Desuden bidrager Goffman også til at forstå mennesket som et låst fænomen i et låst system, der ikke kan og ikke vil løbe risikoen ved at løsrive sig fra den sociale orden og dermed blive til Bernes (spil)frige og autonome menneske (Ibid 168-170).

Berne udvikler idéen om, at anerkendelse bliver ritualiseret i “klappet”, og anerkendelse er ifølge Berne omdrejningspunktet for den sproglige, sociale og kulturelle struktur; “A great deal of linguistic, social and cultural structure revolves around the question of mere recognition” (Ibid: 286). Det meste

af virkeligheden består dog af en utilstrækkelighed, hvorfor Berne taler om en “struktur- og anerkendelsessult”, som leder til, at mennesket drives af at strukturere sin tid for at modtage mest mulig anerkendelse. Tragedien for Berne er, at det bliver *spillet* og *tidsfordrivet*, mennesket indlader sig på, som en erstatning for det virkelige liv og den ægte intimitet. Berne skaber dermed et ego, hvis store sult efter anerkendelse foranlediger et deterministisk syn på den sociale verden og de transaktioner, mennesket er en del af, hvorfor han mener, at resultatet af en transaktionskæde er dybt forudsigelig så snart Ophavets, den Voksnes og Barnets karakteristika kendes. Transaktionsanalysen kritiseres herved for at være et udtryk for en mekanistisk holdning, der ikke efterlader meget plads til overraskelsen, emergens og kreativitet blandt mennesker i den sociale verden (Ibid: 295).

Analysemetodik

I dette afsnit er det beskrevet, hvordan *Transaktionsanalysen* anvendes til at analysere undersøgelsens data, og slutteligt argumenteres der for et nyt analyseredskab *Systemet for det hele menneske* til at forstå de mange transaktioner, mødet er et produkt af.

Transaktionsanalysen

I nedenstående analyseafsnit benytter jeg Bernes tre strukturelle enheder (Ophavet, Voksen og Barnet) for at illustrere de roller, parkeringsvagterne, borgerne og parkanterne optræder i. En sådan analyse af datamaterialet har ladet sig inspirere af Bernes egne transaktionsanalyser (1995), der først kortlægger transaktionerne og derefter beskriver dem. Jeg har som en afvigelse herfra kortlagt transaktionens tidsstrukturering som noget af det første, så læseren forstår rammen for denne sociale interaktion og dens kontekst. Tidsstruktureringen er ikke analyseret dybere, men behandlet i den efterfølgende beskrivelse af den pågældende transaktion. Jeg anbefaler derfor læseren at holde afsnittet omkring Bernes tidsstrukturering (side 30-33) inden for rækkevidde.

Systemet for det hele menneske

Transaktionsanalysen virker effektivt og hensigtsmæssigt til at erhverve sig intellektuel indsigt i menneskets sociale handlinger, men giver ikke en dybere åndelig indsigt, som Buber imidlertid gør og argumenterer for i mødet mellem mennesker (1997). Det er min antagelse i denne artikel, at Buber ville stille sig i opposition til Bernes beskrivelse af nærvær og intimitet som et ideal for mennesket, da disse i sig selv kan være et produkt af en *Jeg-Det*-holdning. Ligeledes ville Berne pointere, at

Buber ikke adskiller nærværet i *Jeg-Du*-forholdet fra kærligheden til et andet menneske – og en sådan opfattelse af nærvær blandt mennesker er for Berne psykologisk urealiserbar (Berne 1995: 70). Derfor blev det også klart, at analysen manglede en del, der kunne samle de forbehold, artiklens hovedroller måtte have til hinanden.

Et dialektisk system var nærliggende i sin form, idet begge parter arbejder ud fra et dialektisk kontinuum karakteriseret ved "*Jeg-Du* ctr. *Jeg-De*" og "*Intimitet* ctr. *Spil*". Det er væsentligt her at fremhæve, at delen *Intimitet*, som beskrevet, er én af tre egenskaber til at opnå Bernes autonome menneskeideal. Når denne del inddrages i stedet for *autonomi* skyldes det to forbehold: (1) Bubers forståelse af nærværet i *Jeg-Du*, som i høj grad kan sidestilles med de andre egenskaber for idealet "det autonome menneske": *awareness* og *spontaneitet* (jf. afsnittet "Det autonome menneske", side 28) og (2) autonomi er ikke et ideal for Buber, da det forudsætter en frigørelse af mennesket – en uopnåelighed for Bubers forbundne menneske.

Navnet på systemet skyldes et forsøg på at skabe en primær forståelse omkring mødet *som* mennesker, hvorfor "det hele menneske" understreger, at mennesket er en helhed, der består af mange dynamiske dele, der tilpasser sig den dialektiske situation i nutiden i forhold til fortid, fremtid, værdier og kendsgerninger.

De fire riger

Systemet består således af fire kategorier inspireret af Buber og Berne, og jeg anser disse som repræsentative elementer for det hele menneskes sociale handlen i mødet med andre. Disse er: *Nærvær* (Ligeværd), *Fravær* (Utilstrækkelighed), *Spil* (Falskhed) og *Intimitet* (Oprigtighed). Hver enkelt af de fire kategorier indeholder, som vist og skrevet, hver sin underkategori til at understrege deres formmæssige betydning. Som et produkt af transaktionens placering i systemet, opstår imidlertid fire *riger*, der hver illustrerer systemets maksimum. Her er intensiteten mellem henholdsvis *Intimitet* og *Nærvær* (-X, Y), *Nærvær* og *Spil* (X, Y), *Intimitet* og *Fravær* (-X, -Y), *Fravær* og *Spil* (X, -Y) på sit højeste. De fire *riger* er: (1) *Dualistisk autonomi*, (2) *Manipulation*, (3) *Krise* og (4) *Tragedie*. For at kunne anvende *rigerne* i det efterfølgende analyseafsnit, forudsættes en yderlige og dybere beskrivelse af hver enkelt.

- *Dualistisk autonomi*: er i denne betydningsform et udtryk for menneskelighed inden for både Bubers og Bernes ideal for social handling. Betegnelsen er et Berne-inspireret udtryk, men indeholder ikke en holdning til mennesket som frit og frigjort, da Buber karakteriserer mennesket som bundet til forholdets verden i fravær og nærvær. Af den grund anvendes ordet *dualistisk* til at understrege Bubers holdning, mødets afhængighed samt de fundamentale, modsatrettede principper, der her indgår i mødet mellem Buber og Berne. Det er endvidere i denne form, at Jeg- Du'et lader sig udfolde.
- *Manipulation*: er i denne betydningsform ikke nødvendigvis negativ, fordi manipulation ofte forekommer og fungerer som overtalelsens påvirkning og ikke som *Tragediens* udnyttelse. Mennesket manipulerer og manipuleres, som en naturlig del af hverdagen, hvad enten det kommer til udtryk igennem reklamer, *nudging* i supermarkedet eller forhandlinger om hvem, der tager opvasken i familien. Det afgørende her er mødets forståelse af ligeværdet som det frie valg i Jeg'et.

Denne opfattelse bygger på Bubers antagelse om, at det frie menneske tror på virkeligheden i den reale forbundethed i den reale tohed (Buber 1997: 70) samt Bernes frie valg i mennesket, der vælger sin mellemmenneskelige rolle i livet. Hertil supplerer jeg med en refleksion omkring dette frie valg i mødet, som et fænomen, der forudsætter den enkeltes mulighed for egenrådigt at kunne svare ”ja” eller ”nej”. Dette frie valg bevidner et menneskeligt ligeværd, hvis der gives grund til at tro, at deltagerne i mødet altid har mulighed for at vælge frit og dermed tilgodeser den anden ud fra en etik omkring medmenneskelighed. Spillet og manipulation bliver her en naturlig del af menneskets hverdag og en måde at overleve på i forbindelse med Bernes antagelse om anerkendelse og gevinster, som surrogat for intimitet (Berne 1995: 69-70). Denne form kan på trods af ligeværdets høje intensitet aldrig blive et rent Jeg-Du-forhold, idet Spillets falskhed netop vedrører en stræben efter gevinsten på bekostning af mødets oprigtighed (Ibid: 70).

Manipulationens kategori (Nærvær og Spil) rummer tillige Spillets *Operation*, der i denne sammenhæng er en modifikation i og af Spillets falskhed. Operationernes umiddelbare oprigtige hensigt nuancerer Spillets facet ved at reducere falskheden, men som Berne giver

udtryk for, vil en sådan snart transformerer sig til *Manøvrer* i Spillet (Ibid: 56), og når dette sker vil systemets dynamik ændre *Manipulation* til *Tragedie*.

- *Krise*: er i denne betydningsform en permanent vanskelig eller ligefrem farlig situation, hvor virkelighedens tilstand(e) forværres eller opstår akut, som følge af Intimitetens og Fraværets maksimale intensitet. Ved en sådan situation forstås en høj grad af Oprigtighed og Utilstrækkelighed illustreret igennem eksempelvis menneskelige modpoler. Poler, der i kraft af deres oprigtige eksistens eller identitet ikke mødes i ligeværd, men i fravær. To parter, der ikke ser det hele menneske bag, men kun lever igennem den andens oprigtige Jeg, som en kontrast til ens eget. En forskellighed, der ligefrem skaber mening ved dens eksistens. Den kolde krig, Israel- Palæstina, konkurrerende magtforhold internt i en organisation, #Metoo samt konflikter, der generelt set ikke håndteres med rettidighed og omhu, er alle konkrete eksempler fra *Krisens* rige. En vigtig pointe i denne sammenhæng er, at *Krisen* bygger på en oprigtighed, en mening eller et formål, som mennesket kæmper for. *Krisen* udtrykker dermed en dobbelthed, idet den både lader sig løse, men samtidig kan være uløselig ved dens fremkomst.
- *Tragedie*: er i denne betydningsform negativ og associerer sig med ordet ”udnyttelse”. Tragedien er inden for systemet en tilstand, der opererer i et mere langsigtet perspektiv. Spillet i Bernes univers rummer én eller flere parter, som bestandigt bestræber sig på at opstille situationer, der fremkalder gevinstens kulmination i det korte perspektiv (Ibid: 55), men denne sociale funktions bidrag til en tilfredsstillende strukturering af tiden udmærker sig på længere sigt ikke blot ved at være spændende, men særdeles dramatisk. Spillet er symptomatisk for en vaklende psykisk stabilitet hos mennesket, hvis position i livet er så spinkelt åndeligt underbygget, at man ved at berøve dem deres spil meget nemt kan styrte det ud i håbløs fortvivlelse (Ibid: 71). Spillet, som menneskeligt fravær, forudsætter et rent Jeg-Det-forhold, der ikke ænses mennesket, men betragter det som en ting blandt ting i fortidens rige (Buber 1997: 30). Dette skaber en holdning til mennesket som et objekt, der kan rykkes, flyttes og vildledes i stræben efter at tilgodese egne vindinger og behov uanset graden af deres meningsfuldhed eller meningsløshed.

Omvendt er Spillet, som fraværets menneskelige spil, dét forhold, hvor mennesket aldrig tilkendegiver sig eller giver sit hele oprigtige væsen til den anden. Et tomrum for Oprigtigheden så at sige, og en forsvarsmekanisme imod det rene nærværs fortæring af mennesket (Ibid: 49) såvel som den sunde fornufts frygt for, at andre vil misbruge ens åbenhjertighed (Berne 1995: 198). Fraværets og Spillet sociale betydning består af et kompromis, der udfylder størsteparten af den tid, mennesket tilbringer i samvær med andre mennesker, uden at udsætte sig selv for intimitetens farer. Kompromiset kan virke som et helt legitimt og fornuftigt udgangspunkt for mennesket, der ville gå til grunde, hvis det evigt skulle hengive sig til Intimitetens intensitet. Men som Buber understreger, er dét menneske, der kun lever med Det, ikke menneske, og herigennem må mennesket således forsøge at optræde i en dynamisk situationel dialektisk virkelighed, der forudsætter en situationsbestemt vekselvirkning mellem kategoriens modsætninger *Intimitet* og *Nærvær* for ej heller at gå til grunde i Tragediens rige.

Dynamikken i systemet

Systemet skal ikke forstås som en statisk objektivitet, men som et dynamisk situationelt dialektisk system, hvor det interpersonelle møde kan rumme flere kategorier for social handlen på samme tid og i forskellige grader af intensitet. På samme vis som Berne argumenterer for, at mennesket kan træde ind i flere roller i transaktionen for at opretholde dialogen, er det i sagens kerne systemets formål at illustrere, hvordan mennesket og mødet begge er flydende fænomener af transaktioner og roller, der ikke rummer én, men mange dynamiske sandheder. Transaktionsanalysen og *Systemet for det hele menneske* udgør hermed denne artikels analyse, hvor transaktioner og møder fra dataindsamlingen vil blive overført i systemet, for først og fremmest at aktivere det og dernæst for at anskueliggøre det situationelle dialektiske møde. Analysen vil lade sig styre af og arbejde inden for disse fem kategorier: (1) *Transaktionel justering*, (2) *Dualistisk autonomi*, (3) *Manipulation*, (4) *Krise* og (5) *Tragedie*.

Analyse

Det følgende analyseafsnit har prioriteret en aktivering af *Systemet for det hele menneske*, hvorfor analysen arbejder inden for de emner, der forudsætter systemet. Forud for selve analyseafsnittet går et stort teoretisk og analytisk arbejde, som både kan ses i teoridelen, i analysemetodikkens fire “riger” samt i undersøgelsens forudgående transaktionsanalyser. Analyseafsnittet i nærværende artikel er således ikke kun afsnittet i sig selv, men flere dele, der sammen har dannet rammen for at kunne foretage en decideret analyse og i sidste ende konstruere et nyt system.

Transaktionel justering

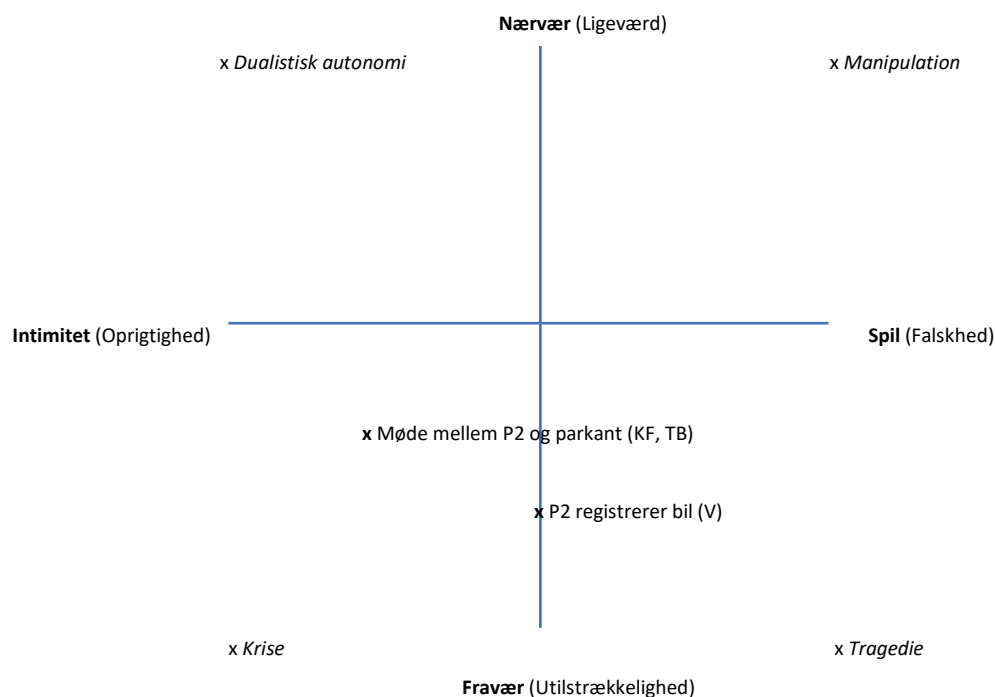
I den organisatoriske hverdag hos Frederiksberg Parkering er det ikke svært at finde Bernes strukturelle enheder, når først man kender dem. I det følgende afsnit er det formålet at vise, hvordan *transaktionel justering* kan anvendes til at skifte imellem Ophav, Voksen og Barn og hvilken betydning justeringen har for systemets dynamik. Efterfølgende i analysen konkretiseres det, hvordan parkeringsvagterne ved Frederiksberg Parkering optræder inden for de fire kategoriers riger.

P2 fremstår i eksemplet “27.09.18” som rollen Kritisk Forælder over for parkanten, der står i det Tilpassede Barns rolle. Denne transaktion kan vi altså fastlægge som komplementær ved dens parallelle stimuli/reaktionsmønstre. Transaktionen er et udtryk for tidsstruktureringen *procedure*. Denne forudsætter imidlertid en række simple, komplementære og Voksne transaktioner, men tilfældet her er ”Kritisk Forælder” (KF) til ”Tilpasset Barn” (TB), hvorfor der er tale om *kontamineret procedure*. Denne transaktion kan trods sit komplementære forløb ikke anses som *effektiv*, idet parkantens første stimuli “Holder jeg ulovligt her?” af P2 fortolkes som det Tilpassede Barns måde at spørge “Har jeg gjort noget forkert?”. Den i situationen ellers Voksne databehandling af parkantens parkering, som P2 foretager, påvirkes her i negativ retning ved Barnets indblanden. Dette bestemmer transaktionens videre forløb, og det bemærkelsesværdige er P2s justering fra Voksen til Kritisk Forælder, som følge af en fortolkning af parkantens første stimuli som TB.

Justeringen eller mangel på samme afgør, om dialogen i mødet kan opretholdes eller forkastes. Dialogen opretholdes, men havde P2 fastholdt sin Voksne og parkanten sit Barn ville der være tale om en krydset transaktion. Hvis dialogen eller mødet ikke ophører ved dette, vil der potentielt kunne udvikle sig et konfliktfyldt møde: TB: “Holder jeg ulovligt her?”, V: “Ifølge mine beregninger, så gør du ja.”, TB: “Det må du virkelig undskylde, jeg gør det aldrig igen...”, V: “Regler er regler, så det her kommer til at koste dig 510 kroner.” TB justerer til NB: “Jeg skal sgu ikke betale 510 kroner,

når jeg lige har sagt undskyld og jeg ikke gør det igen!”, V: “Regler er regler.”, NB: “Nu skal jeg fandme vise dig gadens regler...”. Et sådant scenarie ville antageligvis ikke forekomme, idet parkanten på fornuftig vis ville justere Barnet til den Voksne, hvorfor transaktionen kunne fortsætte som komplementær, men dette konstruerede eksempel er til for at vise, hvad en krydset transaktion potentielt kan medføre, hvis mødet ikke allerede er ophørt.

Transaktionens grundlæggende struktur og tidsstrukturering anskueliggøres ud fra ”27.09.18, episode 1”, som udslagsgivende for, hvordan transaktionen og mødet udvikler sig. Den giver imidlertid intet svar på, hvordan mødet mellem P2 og parkanten er et eksempel på et dynamisk situationelt dialektisk møde. Følgende model (model 4) vil klarlægge dette ved at indsætte mødet mellem P2 og parkanten inden for systemets fire kategoriers betydning.

Model 4: *Procedurens møde ”27.09.18” (KF, TB)*

Proceduren vil altid vægte sagens opgave eller formål højere end sagens involverede – parkanten i dette tilfælde – og derfor kan et sådant møde aldrig være et udtryk for *Nærvær*; parkanten har trodset trafikloven og er derfor ikke i et ligeværd med den lovlydige parkeringsvagt. Som det fremgår, rykker mødet med parkanten parkeringsvagten og *proceduren* ud til venstre ad X-aksen, hvormed Oprigtigheden øges. Dette er et udtryk for et skifte baseret på holdning, eftersom den Voksne

procedure ikke er betinget af holdninger til regler, men reglerne i sig selv og bevisførelsen af dem; P2s opmåling af parkeringen, der bekræfter ulovligheden og bruddet på reglerne.

P2s fortolkning af første stimuli ("Holder jeg ulovligt her?") aktiverer den Kritiske Forælders holdning til Barnets ugering og dermed oprigtigheden i Jeg'et i modsætning til det forholdsløse og erfaringsbaserede Jeg (Buber 1997) i den Voksnes procedure, der kun har Fraværet. Dette skifte antyder også et ryk hen imod *Krisen*, dog uden at blive til én. Den væsentlige pointe i denne forbindelse er, at holdninger som værdier ofte tager sig ud som kendsgerninger (jf. afsnittet "Videnskabsteoretisk position", antagelse 6), hvortil P2s holdning skal forstås; "men du har to unger, og der er to børn og noget trafiksikkerhed og sådan noget, så det skal man nok tænke på som forælder, når man henter børnene og sådan noget".

P2 blander værdier med procedurens kendsgerninger, hvormed der skabes plads til at tro, at en del af proceduren også går ud på at komme med værdiprægede holdninger, der må siges at være en klar og tydelig afvigelse fra procedurens egentlige formål. Denne situation foranlediger ikke i sig selv en krise, men det ville være sandsynligt at starte en konflikt eller en klage på denne måde, der på længere sigt potentielt kunne udvikle sig til en hypotetisk kritisk tilstand for Frederiksberg Parkering. Omvendt er værdier også et udtryk for menneskelighed, hvorfor dette giver anledning til, at fraværet reduceres, og det kan for så vidt være hårfine grænser, mødet optræder under.

Netop herved argumenterer jeg for vigtigheden af *transaktionel justering* i kraft af at være den væsentligste forudsætning for at kunne tale om et dynamisk situationelt dialektisk system. Justering rummer den enkelte parkeringsvagts mulighed for at tilpasse sig og navigere i mødets situation(er) og dialektiske indhold. Mere konkret er justering dér, hvor mødets punkt flytter sig rundt mellem koordinatsystemets kategorier. Uden justering ville regler – altid og kun – være regler, og tilgangen til arbejdet ville bygge på en antagelse af en statisk virkelighed, hvor *procedurens* fravær i sig selv ville kunne løse kerneopgaven uafhængigt af mødets situation og indhold. Jeg anser ikke en sådan fremgangsmåde som hensigtsmæssig ud fra en generel påstand om, at redskabet i sig selv kan være godt, men ikke i alle situationer.

Dualistisk autonomi

Ovenstående eksempel på mødets muligheder og begrænsninger rummer et gennemgående fraværstema igennem dets tidsstrukturering *procedure*. I eksemplet "28.08.18" bevirker

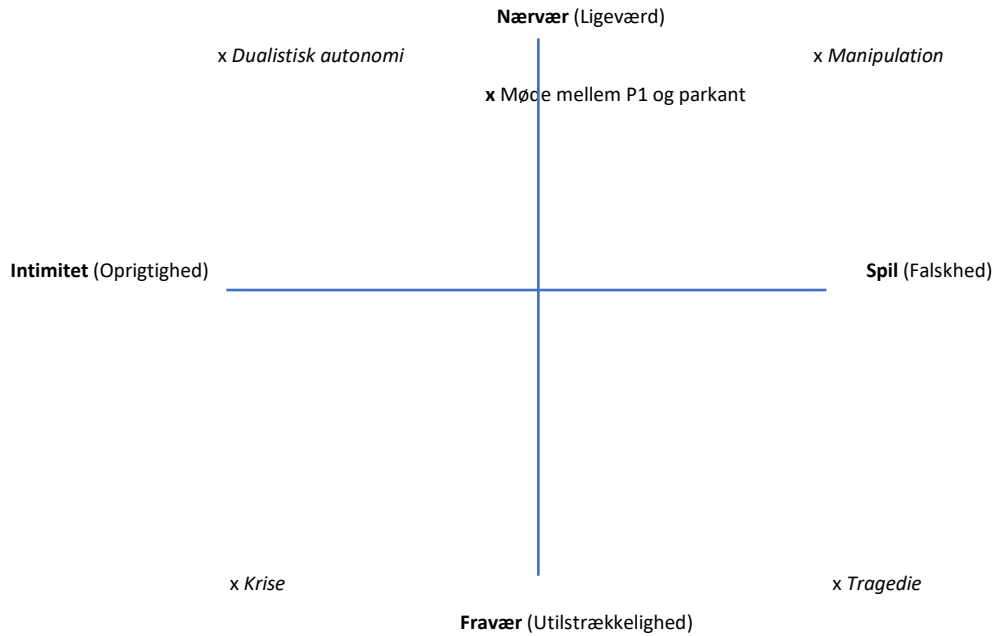
tidsstruktureringen *aktivitet* imidlertid et langt større nærvær i mødet - her mellem P1 og parkant. P1 optræder som OF og parkanten som TB, og transaktionen kan hermed karakteriseres som *simpel komplementær*.

Berne betragter *aktiviteten* som den mest udbredte tidsstrukturering, fordi dens bekvemmelighed i samværet med andre mennesker forudsætter en udførelse af takt og tone (Berne 1995: 19-20), der både er gevinst- og risikofri. Nærværende eksempel er hverken afledt af venskabelighed eller fjendtlighed, men af høflighed og hensynsfuldhed, hvorfor der kan tales om et mellemmenneskeligt nærvær og ligeværd i mødet. Oprigtighed er mindre fremtrædende som et produkt af situationens bekvemmelighed, der undertrykker Oprigtigheden til fordel for en normativ adfærd.

Opnåelsen af denne tidsstruktureringens formål er således betinget af et normativt nærvær, der uden ville resultere i mødets fravær, hvormed den fælles opgave aldrig ville blive løst. Et konkret og fiktivt eksempel herpå kunne være: TB: "Vil du ikke være sød at hjælpe mig med at købe en parkeringsbillet på min telefon?", V: "Det står faktisk beskrevet, hvordan man gør inde på vores hjemmeside". En sådan håndtering ville være svær at forestille sig for organisationen Frederiksberg Parkering, som i forlængelse af sit kommunale embede indeholder "Frederiksbergånden" - det abstrakte arbejdsredskab, som kan aktiviseres i bestemte komplekse eller komplicerede situationer. I denne sammenhæng skal Frederiksbergånden betragtes som et udtryk for normativt nærvær, der på korrekt og høflig vis forsøger at medtage det hele menneske i mødet og den menneskelige situation, der omkredser en ulovlig standsning eller parkering for eksempel.

Aktiviteten vil aldrig kunne betegnes som *dualistisk autonomi* i kraft af mødets bekvemmelighed, der fordrer en ufarlig og risikofri tilgang. Heri investeres den enkeltes fulde og oprigtige Jeg aldrig, fordi risikoen ved at sige "Du" først og fremmest ikke er passende i situationen, og dernæst et for stort menneskeligt sats at foretage. Eksemplet viser, hvordan det normative nærvær i *aktiviteten*, som et kendt og udbredt fænomen i samfundet, medvirker til at rykke mennesket og mødet ind i det *dualistiske autonomis* rige. Et fuldkomment billede på *dualistisk autonomi* er det dog ikke.

Buber møder Berne

Model 5: Aktivitetens møde 28.09.18 (OF, TB)

I eksemplet ”13.09.18” er omdrejningspunktet for mødets sociale handling tidsstruktureringen *kontamineret procedure*. Transaktionen kan fastlægges som *simpel komplementær* ved dens parallelle transaktionsmønstre, der oplever en transaktionel justering. P2 fremstår indledningsvist som *procedurens* Voksne og efterfølgende som Omsorgsfuld Forælder, hvorved procedurens effektivitet påvirkes negativt. Skiftet forekommer i det øjeblik, hvor P2 foretager en drastisk beslutning om at annullere den allerede pålagte afgift, som må siges at være en kraftig afvigelse fra den gældende regel om, at en afgift ikke må annulleres, når først den er pålagt. Fra at befinde sig i *Krisens* rige rykker P2 sig op ad Y-aksen og hen ad X-aksen i sin udførelse af denne transaktionelle justering. Resultatet bliver det *dualistiske autonomis* rige, hvor et højt niveau af Intimitet og Nærvær grundlægges på bekostning af effektiviteten.

P2 forkaster reglerne for at nærme sig mødets oprigtighed og ligeværd, og dette må ses som en frigørelse fra omverdens krav og påvirkninger. Alligevel kan en sådan handling ikke karakteriseres som et *bubersk* ideal, fordi den er i forhold til den materielle afgift, og mødet er dermed bundet til Det’et. Det er her påstanden, at P2 i højere grad ser det hele menneske hos både mødets borger og parkant, end disse ser det hele menneske bag P2. De ser snarere mennesket igennem artefaktet ”annulleret afgift”, og herved opstår der et forbehold i mødet: er borgeren og parkanten i virkeligheden et udtryk for *Spil*?

Manipulation

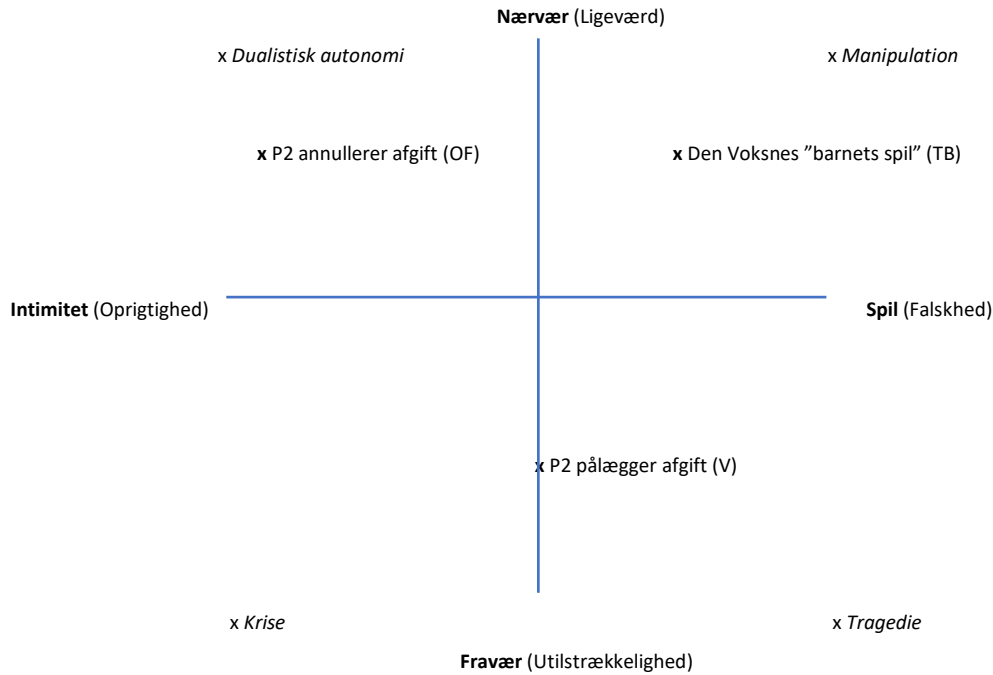
I ovenstående eksempel ”13.09.18” er det nærliggende at spørge sig selv, hvad sammenhængen er mellem ”bypassning” og ”manglende betaling for parkering”. Der kunne med rette argumenteres for, at stimulansen ”Min lillesøster har lige været og passe min baby, nemlig...” kunne være en del af et latent livsmanuskript, der bygger på en karikeret barnestereotyp ”Jeg vil gerne have min vilje, tak”. Her træder borgeren i det tilpassede barns underdanige rolle, der tjener et manipulerende formål, ved at være bevidst omkring, hvad en sådan stimulans aktiverer af følelser hos modtageren; forhåbentligt medfølelse hos den Omsorgsfulde Forælder. Transaktionsanalysen i eksemplet vidner om medfølelsens fremkost ved reaktionen: ”Det synes jeg er rigtigt [...] trist...”, og artiklen arbejder ud fra en antagelse om, at det er situationens udfald, der er ”trist”, og ikke en generel holdning til dét at hjælpe med at passe spædbørn.

Gevinsten indløses ved stimulansen: ”...Så nu tager jeg afgiften [...] Ikke fordi jeg skal gøre det...” igennem: ”Nå... Nu skal du høre her...Jeg har jo sådan en flink ung mand her, der studerer og følger mig...”. Dette bliver kulminationen af *Spillet*, hvor spillerne opnår det egentlige formål med den første manipulerende stimulans: ”Min lillesøster har lige været (...)”. En sådan social adfærd bevæger sig i de *skjulte* transaktioner, hvorfor denne transaktions ”Borger” og ”Parkant” er skildret som både Voksen (*simple* transaktion) og Tilpasset Barn (*skjulte*).

- *Tesis*: spillets sociale plan centrerer sig omkring artefaktet ”afgiften”, og dets psykologiske plan omkring det Tilpassede Barns ”Jeg vil gerne have min vilje, tak”.
- *Antitesis*: parkeringsvagten P2 indtil reaktionen ”Det synes jeg er rigtigt [...] trist...”, hvormed modspillet indstilles.
- *Mål*: en annullering af afgiften, der opnås ved gevinsten og stimulansen ”...Så nu tager jeg afgiften [...] Ikke fordi jeg skal gøre det...”

Som det afslutningsvist ses i model 5 er ”barnets spil” ikke placeret ved *Spillets* maksimum, idet påstanden omkring bypassning i virkeligheden kan være sand og oprigtig, og derved kan der ikke være tale om den reneste form for Spil. Hvis denne imidlertid afsløres som usand, var udfaldet af spillets placering endt i punktet maksimal Falskhed, som det eneste forhold i mødet mellem P2, borger og parkant.

Buber møder Berne

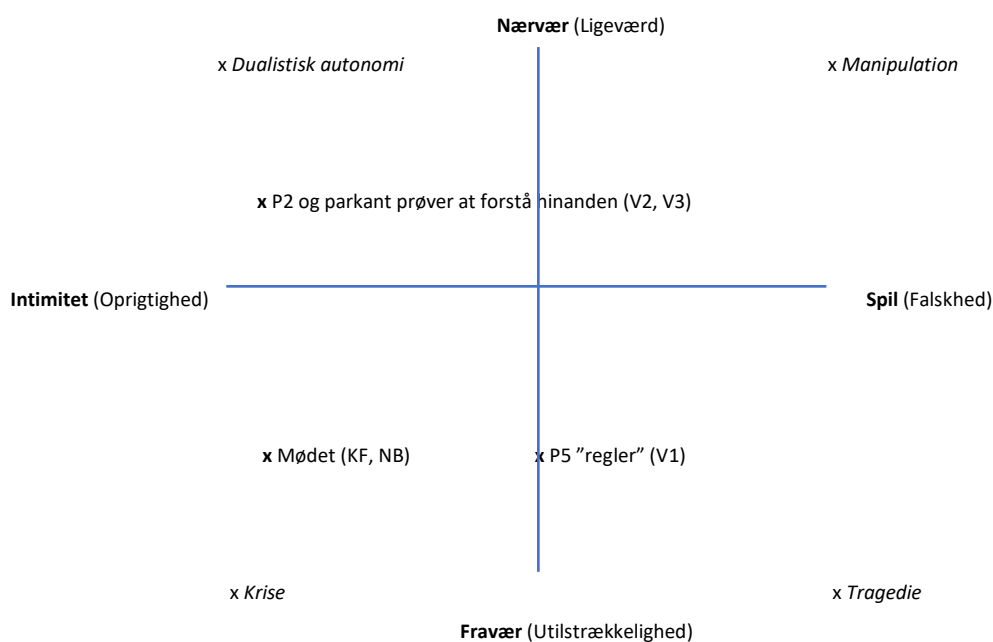

Model 6: Procedurens møde "13.09.18" (V, OF, TB)

Krise

Samtlige af de observerede parkeringsvagter hos Frederiksberg Parkering kender til konflikten på gaden, der til en vis grad kan sidestilles med *Krisen*. Af datamaterialet fremgår ikke de store konfliktfyldte møder, der kunne belyse *Krisens rige*, men én episode skiller sig dog særligt ud. I eksemplet "13.09.18, episode 2" optræder P2 som KF, P5 som V og parkanten som NB. Tidstruktureringen er *kontamineret procedure*, og transaktionen *simpel komplementær*. Det fremgår af model 6, at mødet indeholder tre dynamikker og *riger*, som resultat af to *transaktionelle justeringer* (P5 skifter ikke rolle): *Dualistisk autonomi*, *Fravær* og *Krisen*. Krisen ses her som konfliktens to forhold: (1) "jeg vil ikke give mig, for hvor skal jeg begive mig hen?" (parkanten) og (2) "Jeg vil ikke give mig, fordi du har begået regelbrud!" (P2). Det Dualistiske autonomi skabes ved: "Nå, ja ja ja... Jeg forstår godt dit synspunkt, men du må også prøve at forstå mit..." (V3), "Det gør jeg også..." (V2), hvor Ligeværdet bryder frem fra Fraværet og foranlediger en forståelse for den andens situation. Det rene Fravær ses igennem P5 stimulans "Det er de samme regler, der gælder for dig, som alle andre [...]", der tager udgangspunkt i de gældende regler, som primær forståelsesramme for den andens situation. En sådan universel udtalelse vil altid være uafhængig af situationens kontekst om denne er menneskelig eller ej.

I dette møde vil ingen umiddelbart give sig til den andens sag, og dette resulterer i, at hver part står ved hver sin ende af oprigtighedens torv og forsøger at trække den anden i sin retning. Denne ”gadens tovtrækning” må dog ikke forveksles med *Manipulation*, da de forskellige formål eller hensigter her er fælles kendte i mødet og ikke sløret af Spillet. Ifølge parkeringsreglerne i kommunen er denne situation indiskutabel, hvorfor P2 i sidste ende vil opfylde *procedurens* formål ved enten at udskrive en afgift, fordi parkanten ikke ville flytte sin bil, eller få bilen flyttet, fordi parkanten ikke ville modtage en afgift. Igennem *Systemet* og Transaktionsanalysen anskueliggøres opblødningen i mødet efter fremkosten af det *dualistiske autonomis* rige, og konflikten ophører indtræder ved: ”JA JA JA! Jeg er i gang!”. Dette møde er et virkelighedsnært perspektiv, der trods alt ikke påviser *Krisens* reneste form, men i stedet viser, hvordan menneskelige modpoler, som er *Krisens* essens, er et fænomen også i dagligdagen. I dette tilfælde var mødet baseret på en konflikt imellem den Kritiske Forælder og det Naturlige Barn, der lod sig løse på hensigtsmæssig vis.

Model 7: *Procedurens møde "13.09.18" (KF, V, NB)*

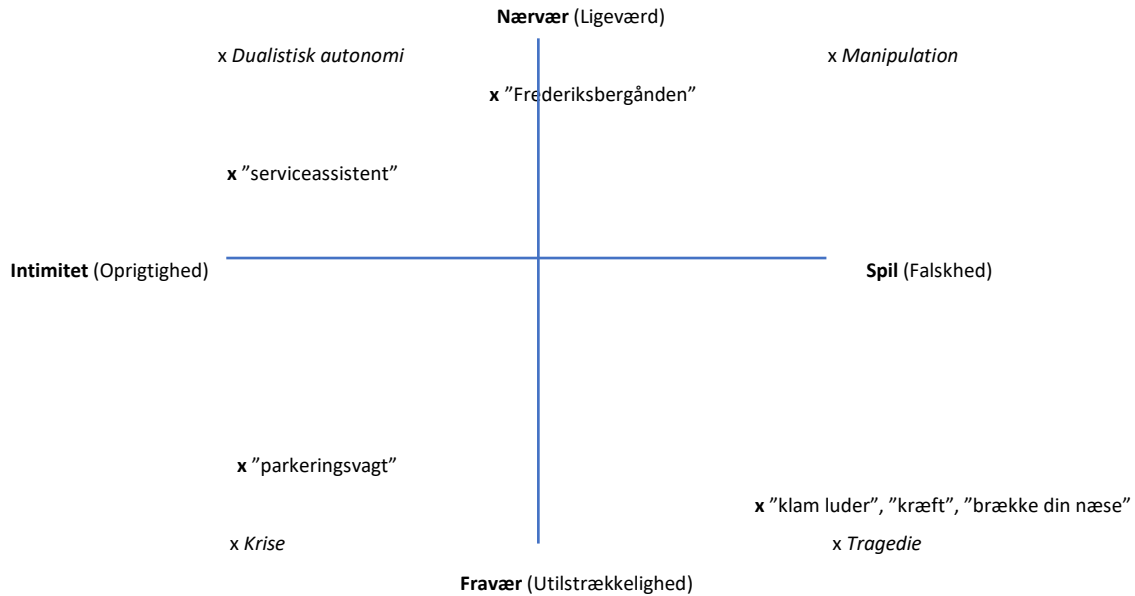
Tragedie

Denne betydningsform for social handlen i mødet vil medføre en mere overordnet tilgang til at analysere og eksemplificere Tragedien. Dette skyldes først og fremmest datamaterialets mangel på klare transaktioner, der kunne bevidne tragediens forhold, men efter længere tids granskning åbnede eksemplet sig igennem *Spillet* ”Vi kæmper imod Tragedien!”.

Når Frederiksberg Parkering eksempelvis forsøger at *rebrande* ”parkeringsvagten” som ”serviceassistent”, er det et udtryk for, at organisationen kæmper imod tragedien, fraværet og falskheden. Et diskursivt opgør med en potentiel gængs opfattelse af parkeringsvagten, som en ”provisionslønnede maskine, der jager borgerne”. Denne opfattelse af erhvervet er dét, organisationen forsøger at rykke ved med dette titelskifte, der hermed bekræfter en utilstrækkelighed i navnet ”parkeringsvagt”. Serviceassistenten er et symbol på at komme parkanten og borgeren nærmere ved hjælp af menneskelighed, betænksomhed og hjælpsomhed. Det er Tragedien, organisationen kæmper imod, når det handler om ikke at komme hjem med 30 afgifter, men hellere at hjælpe en ældre dame hjem til sig selv (parkeringschef Stefan Rasmussen udtaler dette 14.05.18). Eller når P2 udtaler ”Jeg taler også med andre end bilister for at vise, at vi også er menneskelige” (10.10.18). Spillet handler grundlæggende om ”dem mod os” og ”os mod dem”. Parkeringsvagter, der udsættes for dødstrusler eller chikane fra borgere eller parkanter, er et udtryk for, at organisationens omverden er trådt ind i rollen ”dem mod os”; det er parkeringsvagterne, der er problemet og ikke parkanterne eller borgerne. Parkeringsvagterne er jægeren, der jager offerdyret ”parkanten”, og for at jægeren ikke skal nå sit mål, må dyret kæmpe med de redskaber, det har til sin rådighed. Det er eksempelvis et kraftfuldt og traumatiserende redskab, når en borger fortæller P3, at vedkommende håber, P3 får kræft (P3 gengiver denne episode dagen efter, den er sket, 20.09.18), eller en anden truer med at brække næsen på P4 (P4 gengiver denne episode ved spørgsmålet om, hvad vedkommendes værste oplevelse har været som parkeringsvagt, 28.09.18).

Omvendt er der tale om ”os mod dem”, når parkeringsvagterne mener, at borgere og parkanter ”snyder” med parkeringen ved at stille på p-skiven efter, at de to første gratis timer er udløbet (”han skulle ned at stille skiven”, 21.09.18). Eller når P3 hævder, at der er steder i kommunen, hvor selv uddannelsesinstitutioner helt bevidst ”nærmest underviser” deres elever i at snyde (21.09.18). En fordomsfuld antagelse, P3 givetvis ikke har belæg for. En forudindtaget mistillid er i denne sammenhæng med til, at mødets mulighed og kraft visner før mødet egentligt konstrueres.

Manuskripterne ”dem mod os” og ”os mod dem” bygger ikke på en kraft, da *Spillet* i sig selv er falskt konstrueret. Ved dette forstås, at *Spillet* aldrig vil tjene et *mål*, der indløser gevinsten til mennesket i det. Ingen kan vinde krigen ”dem mod os” eller ”os mod dem”, og den vil ikke gavne nogen eller noget i modsætning til *Krisen*, der rummer muligheden for at opnå et formål eller indløse gevinsten i *målet*; dét vi kæmper for af en grund. I Tragediens rige er der i dette tilfælde ingen virkelig grund, kun et meningsløst spil for Spillets skyld.

Model 8: *Tragediens møde*

Et situationelt dialektisk system i teori og praksis

Den holistiske tilgang til mødet og mennesket, der udfolder sig i *Systemet for det hele menneske*, er først og fremmest tænkt som et middel til at betragte mødet *som* mennesker, dernæst understrege mødets muligheder, begrænsninger og kompleksitet, som et resultat af menneskets dybde med mange forskellige roller og dynamikker. Systemet kan ikke redde liv, men det kan være med til at beskrive liv på en ny og anderledes måde.

Igennem mødet mellem Buber og Berne kommer fire kategorier og fire *riger* til at anskueliggøre, hvordan mennesket forholder sig til og agerer socialt med andre mennesker. Det er nemt og naturligt at kritisere systemet for det samme som Berne og Buber kritiseres for; dens forenkling af en kompleks, sammensat og nuanceret virkelighed. Kan man virkelig ikke, som menneske, befinde sig inden for andre kategorier eller såkaldte *riger* i systemet? Naturligvis og gudskelov for det. Systemet har bare ikke opdaget dem endnu, hvilket leder til at efterprøve dets anvendelighed i endnu højere grad. Hvordan håndterer systemet eksempelvis ”ironi”, ”skjult magt” eller ”kropssprog”?

Buber og Berne bidrager overordnet set til at forstå mennesket i en verden, der kunne være bedre. I samme tanke forsøger systemet igennem en ny teoretisk vinkel at reducere en mikroskopisk del af

den udprægede kompleksitet i verden, som også omkredser og påvirker mødet mellem mennesker. Det er dermed håbet, at dette nye system foranlediger nye tanker omkring menneskets sociale handlinger, såvel som kritik af systemet og dets kategorier for social handlen.

På samme vis som SDVs ”antagelse 7” har dette dialektiske system ligeledes intet slutpunkt. Det er derfor håbet, at systemets syntese(r) vil blive ved med at åbne op for nye modsætninger, ligesom denne artikel har åbnet op for Bubers og Bernes synteser og dialektiske modsætninger fra henholdsvis 1923 og 1964 ved at give dem en opdateret og virkelighedsnær betydning.

Der eksisterer med systemet ikke en guide til, hvordan organisationer kan anvende systemet strategisk, men det fremgår imidlertid af systemet, hvor visse sociale handlinger kan medføre situationer eller tilstande, der kan være gavnlige eller skadelige for mennesker og dermed også for organisationerne. Hvis eksemplerne fra organisationslivet i analysen skulle give anledning til at mene, at det *dualistiske autonomis rige* er at foretrække som ideal i alle tilfælde, kunne dette ikke være mere misvisende og forkert. Ét rige i sig selv er ikke en ideel tilstand. Dette kan eksemplificeres ud fra Frederiksberg Parkering og parkeringsvagterne, der i så fald aldrig kunne lave andet end at tilkendegive sig i ren intimitet og nærvær, der i sidste ende ville resultere i et trafikalt og kommunalt kaos. Tidsstruktureringen *procedure* skal ses i fraværets lys og sikrer, at kerneopgaven bliver løst effektivt således, at der er parkeringspladser nok til de mange borgere i kommunen. En kollektiv tilfredsstillelse. Fraværet og Spillet er af den grund i lige så høj grad et udtryk for gode løsninger, så længe disse ikke truer med at kvæle de andre rigers betydning og berettigelse.

Systemet og forholdet i det situationsbestemte møde udgør en helhed, man må bestræbe sig på at forstå, hvor de enkelte dele i sig selv ikke udtrykker en hel sandhed. Som en del af løsningen hertil kan flere dele fra både teori og praksis derimod være med til at nuancere og åbne vores blikke i forlængelse af Morgans multiperspektiviske tilgang. Organisationer kan anvende systemet til at nuancere deres blik på og for mødets kraft, dets mange muligheder samt dets naturlige begrænsninger. Således vil formålet for et helt oprigtigt system blive opfyldt.

Konklusion

Bubers møde med Berne har resulteret i et nyt teoretisk bekendtskab og en ny teoretisk tilgang til at forstå menneskers møde med hinanden og de sociale handlinger, der udgør det. Den store mængde teori fra både Buber og Bernes univers har dannet et nyt multiperspektiv for både teori og praksis, og igennem en større analyse af teorien og eksempler fra virkelighedens verden har denne artikel konstrueret det nye situationelle dialektiske *Systemet for det hele menneske* til at forstå og anskueliggøre mødet og menneskene i det. Dette skaber en ny ramme til at forstå organisationer ud fra den holdning, at organisationer *er* mødet mellem mennesker.

Ved hjælp af Bubers dialogfilosofi og Bernes psykoterapi har jeg beskrevet en del af en organisatorisk virkelighed og bidraget med fire kategorier og *riger* til at forstå denne. Alt mellemmenneskeligt møde er i undersøgelsen forbundet til en situationel dialektisk tilværelse, hvor *Ligeværdet*, *Intimiteten*, *Fraværet* og *Spillet* hersker.

Forskningsseksemplet ”Frederiksberg Parkering” er ligeledes et produkt af denne virkelighed, og igennem Bernes *Transaktionsanalyse* har jeg behandlet parkeringsvagternes mange møder med borgere og parkanter for at kunne konkludere, at organisationens medlemmer optræder i forskellige dynamiske roller. Disse er: ”Kritisk Forælder”, ”Omsorgsfuld Forælder” og ”Voksen”.

Artiklens analyse har ydermere anskueliggjort borgernes og parkanternes roller og fastlagt disse til at være: ”Voksen”, ”Tilpasset Barn” og ”Naturligt Barn”. I forbindelse med Eric Berne skal rollerne ses som psykologiske strukturer i mennesket, der virker i samspil med andre menneskers forskellige roller. I forlængelse heraf har undersøgelsen ladet sig inspirere og suppleret med Martin Bubers understregning af, at mennesket er forbundet til det mellemmenneskelige fravær og nærvær.

Igennem samspillet mellem Buber og Berne opstod det nye redskab *Systemet for det hele menneske*, der tjener et holistisk formål ved at se mennesket i sin helhed. Dette menneske med sine mange nuancer og sandheder udgør i samspil med andre hele mennesker det dynamiske møde. Et møde, der kan optræde i systemets fire situationelle dialektiske *riger* på samme tid; *Dualistisk autonomi*, *Manipulation*, *Krise* og *Tragedie*. Ingen af disse er i sig selv et ideal eller en fare, men en afspejling af det hele menneske i mødet. Idealet for det hele menneske er at forblive hel og dyb. Faren er at bosætte sig i ét rige og gro til i en statisk rolle.

Nærværende artikel efterlader sig *Systemet for det hele menneske* til fri afbenyttelse i håbet om, at det vil blive kritisk efterprøvet af dét hele menneske, der ikke vil lade sig selv og systemet sygne hen i en stillestående og statisk virkelighed.

Bibliografi

Litteratur

- Berne, Eric (1995): *Hvad er det vi leger?*, Gyldendal.
- Bloch, Jochanan and Gordon Haim: *Martin Buber - A Centenary Volume*. New York: Ktav Publishing House, Faculty of Humanities and Social Sciences, Ben-Gurion University of the Negev, 1984. xvii, 255- 256.
- Buber, Martin (1997): *Jeg og Du*, Hans Reitzels Forlag.
- Dakwar et al.: “Ni antagelser om Situationel Dialektisk Videnskabsteori”. In.: *Det Ny Merino* vol. 17 (2017), Institut for Kommunikation og Sprog, Syddansk Universitet.
- Hatch, Mary Jo (2013): *Organization Theory – Modern, Symbolic and Postmodern Perspectives*, Oxford.
- Hodges, Bert (2007): “Values define fields: The intentional dynamics of driving, carrying, leading, negotiating, and conversing”. In: *Ecological Psychology* 19, p. 153 – 178.
- Hodges, Bert, S. V. Steffensen & J. E. Martin (2012): “Caring, conversing, and realizing values: New dicetions in language studies. In: *Language Sciences*, 34, p. 499 – 506.
- James, Muriel og Jongeward, Dorothy (1991): *Født Vinder – Transaktionsanalyse med gestalteksperimenter*, Borgen.
- Larsen, Kresten: “Eric Berne – Erving Goffman”. In: Bo Gregersen: *Om Goffman* (1975), p. 158 – 170, Hans Reitzels Forlag.
- Morgan, Gareth (2006): *Images of Organization*, Sage.
- Rosenzweig, Franz et al. (1976): *Der Mensch Und Sein Werk, Gesammelte Schriften*. Martinus Nijhoff.
- Shapiro, Stewart B. (1969): Critique of Eric Berne’s contribution to subself theory. *Psychological Reports*, 25, 283-296.
- Solsø, Karina og Thorup, Pernille (2015): *Ledelse i kompleksitet – En introduktion til Ralph Staceys teori om organisation og ledelse*, Dansk Psykologisk Forlag.
- Spitz, René A. (1945): “Hospitalism: An Inquiry into the Genesis of Psychiatric Conditions in Early Childhood.” *Psychoanalytic Study of the Child*. New York.
- Stacey, Ralph D. (2011): *Strategic Management and Organisational Dynamics*, Prentice Hall.

Web

- <https://plato.stanford.edu/entries/buber/#DialTho>